بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: بانکي تصدي

څانګه: بانکداري

مولف: عبدالغفور امینی

ژباړن: قاری محمد حلیم

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزابي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- محمد احسان احسان
- عبدالمتین حمیدی

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول : محمد جان علیرضایي

ګرافیک او ډیزاین: محمد سلیم خان

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۳۰۰۰

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

کړي ISBN: ۹۷۸۹۹۳۶۳۰۰۵۵۲

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزير پيغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د يوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پياوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زيار پورې تړلې دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هيواد انکشافي اهدافو ته د رسيدو لارې چارې طی کوي او د يوه نيکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمينوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انساني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د يوه سوکاله ژوند د اسبابو او ايجاباتو د تکميل لپاره خپل اغيزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځايه ده چې د يوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپيريال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هيڅ حالت کې نه نفی کيږي او نه هم منقطع کيږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنيکي او مسلکي زده کړو معينيت مسووليت او مکلفيت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانينو ته په ژمنتيا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپيڅلي هدف ته د رسيدو په خاطر د انساني ظرفيت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنيکي کادرونو روزنه او پراختيا يو اړين مقصد دی. همدا په تخنيکي او مسلکي زده کړو مزين تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سيستماتيک ډول د هيواد انکشاف محقق او ميسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنيز نظام د اسلام له سپيڅلو احکامو څخه الهام اخيستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي بايد په علمي معيارونو داسې اساس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړيتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفيت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربيت او په سوچه اسلامي روحيې د هغوی پالنه نه يوازې پخپل ذات کې يوه اساسي وجيبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه يې وژغوري او د نورو له سياسي او اقتصادي احتياج څخه يې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربيون بايد په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نيکمرغه افغانستان ارمان، يوازې او يوازې د دوی په پياوړو متو، ويښ احساس او نه ستړي کيدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنيکي زده کړو له امله کيدای شي په ډيرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو ليکوالانو، مولفينو، ژباړونکو، سموونکو او تدقيق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهير کې د ټولو کورنيو او بهرنيو همکارانو له مؤثري ونډې او مرستو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پياوړو استادانو څخه رجامندانه هيله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدريس او فعاله تدريب سره دې د زړه په ټول خلوص، صميمي هڅو او وجداني پيکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نيکمرغه، مرفه، پرمختللي او وياړمن افغانستان په هيله

فاروق وردګ
د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

ځپرکی	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)	۱-۸
دویم	بانکي عملیات	۹-۲۰
دریم	د قیمتي پاڼو خپرول	۲۱-۲٤
څلورم	د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره	۲۵-۳۰
پنځم	د بانک د مدیریت اصول	۳۱-۳۸
شپږم	بانکي نظامونه	۳۹-٤٦
اووم	په افغانستان کې بانکداري	٤۷-۵۲
اتم	عمومیات	۵۳-٦٦
	سرچینې او اخیستنې	٦۷
	د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام	٦۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

په دې کتاب کې تر ډېره هڅه شوی ده تر څو په اقتصادی سیستمونو کې د پیسو پر څېرنې سربیره له هغو لارو چارو چې مالي سازمانونه لکه بانکونه، د بیمې شرکتونه، د پانګې اچونې اومشترک صندوقونه و دېته ورته نور داسي، اوهمدارازمالي بازارونه لکه دقیمتي اوراقو بازار، دبورس بازار او ازاد بازار چې په هغې عمل کوي ځواب وړاندي کړی شي. مالي سازمانونه اوبازارونه نه یواځې داچې زمونږ ورځنی ژوند تراغېز لاندې راولي بلکه په اقتصادي سیستمونو کي دسترو مبلغونو د موندلو د جریان لامل کیږي. چې هغه پخپل وارسره دشرکتونو په سود، د اموالو په تولید او خدمتونو او ان دهېوادونو د اقتصادي وضعې په ښه کیدو باندي اغېز پرېباسي ،او ان کله هم دټاکونوپایلې تضمینوي۰دپیسواوبانکدارۍ یا دبانکي تصدۍ اومالي بازارونوپه اړه مطالعه د ډېرو ارزښتناکو اوپه زړه پورې مسایلو په درک کولوکې مرسته کوي. په دې کتاب کې په همدې ډول پوښتنې مطرح شوي دي، اود هغوی د اهمیت په اړه د ګڼو متخصیصنو له خوا لیدلوري وړاندې شوی دی. ډېردخوښۍ ځای دی، چې دافغانستان دښوونې او روزنې محترم وزارت د لومړي ځل لپاره دظرفیتونو د ودې پخاطرپه داسې لاروچارو لاس پورې کړی دی.

په اخیرکې باید یادونه وشي چې نوموړی کتاب له اتوڅپرکیو څخه جوړی شوی دی، هره انساني چاره له نیمګړتیاو څخه خالي نه وي. دغه راز دکتاب لیکنې کار اوپروسه ستونز من کار دی لدې کبله له ټولو زده کوونکو اومحترمو ښوونکو څخه هیله کیږي ترڅو په دې اړه مرسته وکړي او خپلی ګټوری مشورې د یاد کتاب په بډاینه کې را سره شریکی کړې.

په درناوی

عبدالغفور امیني

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د بانک په اړه معلومات او د هغه دپـیدایښت لاملونه تـشکیلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)

ټولیزه موخه:
د بانک په هکله معلومات اودپیـدایښت لاملونه یې تشکیلوي.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- بانک دتاریخ په اوږدوکې.
- دبانکونو موخې.
- دبانکــدارۍ علـم.
- پېـرودونکوته دخدمـتـونو وړانـدي کول اود ټـولـنې په اقتصاد کې یې اغېـزې.
- مالي سازمانونه.
- دپېـړیو په اوږدوکې دبانکـدارۍ چارې.

بانک او د هغه پیـدایښت

بانک په یویشـــتمه پیـړۍ کې داقتصاد په هرم تکیه وهلې اوهرڅه چې دي کولای شي بانکي لاســته راوړنې وي. همدغه بانک دی چې راکش کاري یي اودسیاســت دفرمان شــته والی اونشـتوالی تعینوي.

په اوسنیو پیړیو کې داقتصادي فعالیتونودڅانګې خورا مهمه څانګه بانک دی. ځکه پرته له ســالمې بانک دارۍ او بانک څخه نشې کېدای یو سالم اقتـصاد ولرو. دې عجیبې پدیدې له کومه وخته راهیســې شــکـل نیـولی اوڅرنګه یې انکــشاف موندلی دی؟ دپورتني سوال پــه ځواب کې پــه مختـلفـو څانګوکې ځینې خبرې دي چې باید په پام کې یې ونیســو٠ په دې هکله هـم متفاوت نظرونه دي٠ دبانکــدارۍ دتاریخ پاڼې دوه نظره مونږته انځوروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- اروپایـــان چې ځان په دې هکله مخکښ ګڼي. د دې پـــدیـــدې دپیـــل نیټه همغه اروپا بـــولي چې هغه دعلم دپیـــل ځای ګڼل کیږي. المانی بانکـــداران بیا ادعا کوي، چی بانک له المانی لغت بامک څخه اخیســـتل شـــوی. چی المانی ریښـــه لري. او په ټوله نړی کی اوســـمهال په بانک نومـــول کیږي. اوپه همدې ترتیب هغوی پـــه دې عقیده دی چې د لومړي ځل لپاره بانک اوبانکـــداري دالمان په هیـــواد کې منځ ته راغلي دي. اما ایټالویان خپـــل ځـــان ترنورو یوګام مخکی ګڼـــي اوبانکي اوپولي حرکت د پوهانـــو د تفکرزیږنده اودخپلو ښاریانو د تجربو لاسته راوړنی بولي تجارب ګڼي دهغوی عقیده پیاوړی منطق وړاندي کوي.

ایټالویـــان پـــه دې کارېینګار لري چې د لومبارد قومونه چې دایټالیا په شـــمال کې ژوند کوي لومړني قومونه وو چې دبانکدارۍ په چاروکې یې غوراوفکروکړ. هغوی په لومړني ځل د صرافۍ کار ته د یوې کټورې چارې په توګه انکشاف ورکړ۰ دهغوی دکړنې چل داسې وو چې یوشي ته به یې دخپل ځان په مقابل کې قرارورکاوه اوپری به یې صرافي ترلا ســـه کوله۰ له کوم مېز څخه چې به په همدې موخه اســـتفاده کېده دبانکو په نامه به یادېده، چې ور وســـته ور وســـته د داســـې معاملاتو دترسره کولوځای هـــم په بانکو مشهـــور شو او تر نن ورځې پورې مو د بانک په بڼه موندلی دی.

- په یونان کې بانکـــداري تر میلاد څلور پیړۍ مخکې دا راښـــيي چې معابد په دې هکله مخکښ وو، او د هغوی دلیل هـــم پر لاندي عواملو ولاړ دي.
- دصرافۍ کار دمعابدو دفعالیتونو اوچارو یوه برخه وه.
- دخلګو دامانتونو دساتنې لپاره به معابد خورا ډاډمن ځای ګڼل کیده.
- اسیایي ستر تمدنونه هم په دې زمینه کې سترې لاس ته راوړنې لـــري چې دنړیواله تمدن په وده کې یې ډېره ستره اغېزه لیدلای شو.
- داسیایي تمدنونو له جملې څخه بابل یو خورا سترتمدن په ډېروموادروکې دحرکت زانګو وه. بابي شـــاهانو په دې هکله ډېر دپام وړاقدامات تـــرسره کړې دي۰ اوله هغې جملې څخه په 1800 ق م کې حامورابي شـــپږم ساســـاني شاه د ســـود قانون او د تجارتي قرضې بنسټ کیښود، چې په حقیقت کې لومړی بانکي قانون ګڼل کیـږي.

نن ورځ چین د بشري تمدن په وده کې لوړ مقام لري اوهـــم یې داقتصاد په هکله ترنن ورځې پورې ډېر څه سرته رســـولی هم دي. دې لرغونې هیواد ترمیلاد شـــپږ پیـړۍ مخکې بانکـــداري تجربـــه کړي ، که څه هم چینایان تر نن پورې پـــه دې هکله داورپایانو په پرتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

غږ نه دی پورته کړی. ولې څه چې مسـلم دي هغه دادي چې په دې هيواد کې بانکداري پــه همغــه زمانه کې دود وه ،اوپه همدې ترتيب کولای شــو ووايو چې شرق په لومړي ځل دپولي وسـايلو په تبادله او د پولي وسـايلو په تنظيم کې بانکـداري دودکړي ده اوبايد هغه په اخلاقي جرأت سره ومنو.

دپيړ يو په اوږدو کې دبانکـدارۍ چارې

په ننۍ مانا د بانکدارۍ بنســټ په منځنيوپيړيو کې ايښــودل شوی دی. او په دې زمانه کې يهـوديان دبانک چلوونکې و.

ولې يهـوديان په دې عرصه کې مخکښـې وه ، علت يې په څه کې پټ وه ؟

دغه قوم له ډير پخوا څخه په ګټور تجارت اوسوداګرۍ باندي بوخت و.

ايدلوژيکي اومذهبي مما نعت يې نه درلود او برعکس د داسـې کار په پياوړيتوب کې يې مرسـته کوله اوکـړې يې ده، که څه هم تورات په څــو ځايونوکې منع کړی، خو د ګټې تحريم يوازې د يهـودو لپاره راغلي دی.

په تورات کې راغلې دي:

که د زما له قومه يوه فقيرته چې ستا ګاونډی دی يوڅه نغدی پيسې په پور ورکړې نو د سود خور په شان له هغه سره چلند مکوه او هـيڅ ګـټه پرې مه ږده.

په يوبل ځای کې راغلې دي:

((له هغه ورور څخه دې سـود اوګـټـه مه اخلــه اوله خپله خدايه و ويـريـږه ترڅو د ورور له تاسره ژوند وکړي.))

په يو بل ځای کې داسي راغلې دي:

((خپل ورور ته پور په سود مه ورکوئ. نه د سپـينو زرو او نه هـم د ا ذوقي په سود او نه هـم د نورو شــيانو په ســود. غريب ته کولای شـې په سود باندي پور ورکړې اما خپل ورورته په سود باندي پور مه ورکوئ.

مسيح د سود په باب خپلو پيـروانو ته داسې وويل:

له خپلو دښمنانو سره محبت او احسان وکړئ، او پرته له بدلی او اميد پور ورکړئ، ځکه چې ښايي ستاسو اجر به ډېـر ستر وي.

اود اسـلام مبارک دين هـم پدې هکله لارښــوونه کړي. دنساء دسورت 141 آيت او په سورة بقره کې 278 او 279 آيتونو کې په څرګند ډول سره ياد ونه شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله لطفاً داسلامي بانکدارۍ بحث ته مراجعه وکړئ. د بانکدارۍ د داسې رويې په نظر کې نيولو سره په سر کې له ځينو ستونزو سره مخ کيږو چې د بانکي تحرکاتو پـخ والی په هغه دورو کې ښايي وليدل شي. دې چلند پـه اروپا کې تر 1593 ميلادي کال پورې ادا مه پيدا کړه. خو په دې کال کې سـود لرونکې معاملې له پانګو سره هـم انتقال وموند، ترکومه ځايه چې دولتونو او ان نهم پاپ په 1840 ميلادي کال کې عملاً دسـود دمعنې حکم مات کړ.

تعريف: بانک عبارت له هغه محل څخه دی چې هغه نقدي ودايع چې د دويم ځلي استرداد دځانګړتيا درلودونکې دی او له خلګو څخه دپور اوپانګې اچونې په موخه يې قبلوي.

له پورتنې تعريف څخه داسې څرګنديږي چې بانک دمحل له مخې کومې دندې چې ترسره کوي يو ټاکلی انځور وړاندې کوي.

بانک له هغه ځای څخه عبارت دی. چې له خلکو څخه نقدی پيسې اخلې او بيرته يې د وام (قرض) په توګه ورکړی. دخلګودغه تصورداسترداد وړدی.

دپورتنۍ وينا په نظرکې درلودلوسره کولای شو بانک داسې تعريف کړو:

بانک له هغې مؤسسې څخه عبارت دی، چې دسهامې شرکت په بڼه دهر هېواد دتجارت له قانون سره سم بانکي چارې مخکی بيايی.

په دې تعريف کې لاندي موضوعات دبانک دتشخيص لپاره په نظرکې نيول شوي دي:

الف ـ بانک دنورو مؤسساتو په څېر يوه مؤسسه ده.

ب ـ دغه مؤسسه دسهامي شرکت په بڼه عمل کوي.

ج ـ بانکي فعاليتونه دتجارت دقانون پربنسټ تنظيميږي.

د بانکدارۍ علم

دبانکـدارۍ دعلم په چوکات کـې دټولوفعاليتونوتنظيم اوبانکـي کړنې لاره هواروی، ترڅومونږ وکولای شو چې دبانکدارۍ علم دنورو علوموپه څېر تعريف کړو.

دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپيدايښـت له څرنګوالې اود دغوکړنود تکاملي ډولونوله بقا څخه دی،اويا په بل عبارت بانک دهغې واسـطې يوه مؤسسه ده چې د اشخاصو وجوه اصـولاً د امانت ترعنـوان لاندي مومي اودغه وجوه دپور په اشـکالو، اعتبار، دتجارتي برات تنزيل او هـم دقيمتي اوراقو پېرودنه معر في کوي.

دغـه علم دنورو علومو په شـان نشي کولای په يـوازی ډول اوپرته له ټولو علومو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرحرکـي وي بلکه د خپلـو حرکاتو لپاره د نورو علومو دبرخو دهـمغږۍ لپاره احتياج لري چې عبارت دي له سياست ، اروا پوهنې، جامعه شناسۍ، محاسبې، رياضي، حقوقو اوتجارت څخــه اوحتّــی د روحياتو علم دټولــو اقتصادي، تکنالــوژۍ ځانګو په څنــګ کې دبانکي فعاليتونو په څرنګوالي کې دپام وړ مؤثريت لري.

دبانک موخې:خورا عمده پوښــتـنـه چې کيدای شي د بانک په اړه ښــايي مخې ته راشي دغــه ده، چې بانکونه کومې موخــې تعقيبوي اودغی موخی څرنـګـه د ســتــه بـنـدي کولای شو.

دبانکونو په بحث کې په ټوليـز ډول له دوو عمده برخو څخه نوم اخستلای شو:

۱- د پـېـرېـدونکو لپاره دبانکي خد متونو ترسره کول.

۲- د سهم لرونکو سرمايه دارانو لپاره د زياتي ګټې لاسته راوړل.

دپـېرېـدونکو لپاره دبـانکي خدمتونو تر سره کول دبـانک له لومړنيـو موخو څخه ګڼل کيږي.

پخـپله اساســنامه کې دهغې دثبت الزام لري او ديوه اصل په حيث هغه وړاندي کوي. ولې تعهد دغه دی چی سود يا بانکي ګټه بايد له بانکي لګښـتونو څخه ډېره وي.

متوقعه موخو ته د رسېـدلو په خاطر بايد لاندي ټکی په نظرکې ونيول شي.

- دپـېرودونکــو د وجوهــو راټولونه او دهغوی په کاراچول او د دور نما اوبشــپـړ پـس منـظـر پــه پام کې نيول تر هغــو شرايطو لاندي چې دبرخه والو ګټــی لړتر لړه تامين کړای شي.
- د ټولوبانکونو اومؤسساتو د اعتبار جلبولو لپاره کوښښ.
- د نمايند ګيو تأسيس اوتوسعه په غوره شرايطو او د خورا ښو خدماتو په وړاندي کولو سره.

ټــول بانکونــه يوازې د بانکي خد متونو د وړاندې کولــو او د خلګو دهڅه ونې له لارې دهغوی د نقدي شتمنيـو په را جلبولو سره کولای شي دبانک موخې سرته ورسوي۰

ديا دونې وړده چې بانکي فعاليتونه تخنيکي عمل ګڼل کيږی او زياتره بانکي فن غواړي. په دې اړوند کيدای شي موخوته درسېدنې لپاره له لاندي فعاليتونو څخه کار واخستل شي.

- دټاکلو اومشخصو موخو تشخيص.
- دستـونـزو په ګوته کول.
- له په ګوته شويو ستـونـزو څخه د وتلولاره.
- بانکي دورانـديشـي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له فرصتي لګښتـونوڅخه تېښتـه.
- اوبالاخره دکاري سـتـراژيکي پلان درلودل.

دپـورتنـيـو مشـخصاتو په درلودلو سره يقـيـناً بانک کولای شي ترڅوخپلو موخوته ورسيـږي.

لـه دې موخـو څخه د يوې موخـې دعـدم اجرا په صـورت کې يا دغيرمتعادل شـويو بانکـداري موخوتر منځ عـدم موازنه اويا د وروسـته حرکتونـو امکان يابيـخي دريږي اويا هـم له سستۍ سره مخ کيـږي٠

موخې عمـدتاً په بانکي تعهداتوکی شـاملې دي چې هــر بانک يې د خپلو پېـرودونکو لپاره وړانـدي کوي او کومه پوښـتنه چې په دې هکلـه را پـيدا کيـږي داده، چې د ټولنې اوخلګو په وړاندې بانکي تعهدات د کومو اړخونو درلو دونکې دي؟

په دې هکله لاندي مواردو ته ګوته نيول کيـږي.

- په مناسبه او منل شوي طريقې سره د خلکو د اړتيا وړ خدمتونو وړاندې کول.
- د هوساينې او تأمين لپاره مرسته.
- دټولنې په ګټورو فعاليتـونو کې ګډون اوبرخه اخيـسـتنه په مناسبې اوښې طريقې سره د بانکي خد متونو تدارک کولای شي د يوه بانک ژوند او پا يښـت تضمين کړي ، او د تدارکاتو ښې لارې چارې منځ ته راوړي اونومو ړي لارې چارې عبارت دي له:
- دبانک اداره بايد په ښه طريقه سره فعاليتونه ترسره کړي، تر څو د ټولو هغو کسانو ګټې پکې تضمين شي، چی برخوال دی اوهـم د بانک پـايـښت تأ مين شي.
- بانکي سياسـت بايد دمتوا زينې پا ملرنې پر بنسټ د رو انو عواملو اومسايلو له مخې تـنـظيم شي.
- د مشتريانو داما نتـونو دساتلو په موخه پلټنه او کوښښ کول.
- د غوښـتـنې په مهال د مشـتريانو د تقا ضاوو منل د روايتی امانتونو په مقابل کې او مثالونه يې.

پس ويلای شـو چی د بانکي کړنو او د بانکي امکاناتو لپاره د يو داسـی چوکاټ جوړول چــې وکولای شي په سـمه او دقيقه توګه فعاليت وکړی، مهـم دی. نو ځکه د لاندې عواملو موجوديت اړين ګڼل کيږی.

دغه عوامل کېدای شي د بانکي حرکت د ځنځيري عواملو په نوم ونومول شي او همدا بايد له پامه و نه غورځوو چې پرته داساسي قانون له شتوالی بانکـداري ناشونی کار دی.

هغه عمده او مهم عوامل چې وکولای شي دسالمو بانکي فعاليتونو اوکړنو ترسره کولو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار پرانیـزي هغه عبارت دي له:

- اساسي قانون
- د پیسو اوبانکـدارۍ قانون
- د مرکزي بانکي قانون ، د دولتي بانکونو قانون اود خصوصي بانکونو قانون
- د بانکي ستراتـیـژۍ پلان
- بانکي پالیسۍ اود هغوی نورې بېلګې

د لومړي څپـرکي د مطالبو لنـډیز

په دی څپرکي کي د بانکدرای تاریخ او دهغې لومړنیو فعالیتونو ته یوه لنډه کتنه شوي، ورپســې د اروپایانو، ایټالویانو، بابلیانو او چینایانو د بانکدارۍ د طریقې یادونه شــوي ده. دغه راز د پیړیو په اوږدو کې د بانکدارۍ فن تر بحث لاندې نیول شوی. او د بانک په هکله ګڼ تعریفـونه ترسترګو کیـږي.

د بانکـدارۍ دعلم خلاصه او بانکونو عمده موخې یا دې شــوي او دهغوی کره اوعمده موخې عبارت دي له مشتریانوته د خد متونو وړانـدي کول او د زیاتې ګټې لاس ته راوړل د پانګې دبر خې د څښـتنانو لپاره یوه مرور او کتـنې صورت نیولی دی ، او د سالمو فعالیتونو کړ نلا رو چې لار پرانیـزي یا دونه شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- په لومړي ځل بانکداري په کوم هېواد کې منځ ته راغلې نوم يې واخلئ؟
۲- د ايټالو يانو نظرد بانکدارۍ په هکله څه وو شـرح يې کړئ ؟
۳- با بـليـانو د بانکـدارۍ په هکله څه نظر درلود تشـرح يې کړئ ؟
٤- د تاريخ په اوږ دوکې د بانکـدارى په هکله اسيايي لاس ته راوړنې څه شـى دي واضح يې کړئ ؟
٥- ګټه د تورات له نظره تـشريح کړئ ؟
٦- بانک تعريف کړئ ؟
۷- د بانک کره موخې څه شـى دي و يې ليکئ ؟
۸- هغه عوامل چې وکولاى شي د سالمو بانکي کړنو ترسره کولو ته لار پرانيـزي کوم دي، تـشـريح يې کړئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویـم ځپرکی

بانکي عملـیات

ټولیزه موخه:
د لیـتر آ ف کریدت او د هغو د ډولونو له تـشـریح څخه عبارت ده.

د زده کړې موخې: د دې ځپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د پیـسو تجارت
- د وخت له پلوه کریډ ټونه
- داعـتـبار حد او درجه
- داما نتونو ډ ولونه
- داما نتونو د زیاتوالې طریقې
- دتـنـزیـل عملیه ، مجد د تـنـزیـل اویا مکرر تنـزیـل ، دنرخ تـبادله
- زېـرمې او د زېـرمو ډ ولونه

بانکي عـملیات

مخکــې تر دې چې بانکي عـملیات ترمطالعې لاندې ونـیـســو غواړو یا دونه وکړو چې هغه ځـه شـی دی چې د بانکي عـملیاتو چوکاټ تـشـکیلوي.

امانــات، روان حســاب ، د اعـتـبار اعطا، برخو یا اســهامو او نــورو قیمتي اوراقوته اړ ونــده عـملیات ، د وجوه نقل او انـتـقال دهـیواد په د نـنـه او بهرکې، اسـعاري معاملات ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قیـمتــي فلزاتو معاملات، تضمیـن او د ضمانت صـدور، له کروندګرو سره مرســته، ګروي صنعـــت، تجارت، حمل او نقـــل او نورې هر ډول معاملې چې د قانــون له نظره مغایرت ونـلـري. بانک پوهانو ټولې بانکي عملیې په لاندي یا دو شویو برخو تقسیم کړې دي:

۱- د پـیـسو تجارت

۲- اعـتـبـاري یا کرېډېتي عـملیات

۳- بانکي مالي عـمـلیات

۱- د پـیـسو تجارت په صرف تعبیـر شوی او صرف مو لکه څـنـګه چې مطالعه کړ د زیاتولو اوبېرتــه ګرځولو په مانا دی نوله همـدې کبله کومه مانا چې ورکړل شــوي، کیدای شي صرف د داخلی او خارجی پیسو ټول عملیات په ځان کې راونغاړي.

۲- کردیـد تي اعـتـبـاري عملیات: کرېډیـدتي اعتباری عملیات د کریدت د پیـسو په کتاب کې مطالعه کولای شو اوکرید ت د داسې تعریفوو:

کرید ت په حال یعنې په اوســني پېرکې داشــیاوو او خدماتوایـښـود نه او په راتلونکې کي د هغو بیرته ورکړه د ګټی په نوم توپیر سره.

اود زمانې له نظره کرېدیـد ت اود هغو ډولونه په داسي ډول تقسیمولای شو:

الف- لنډ مهاله کرېـد تونه.

ب - منځ مهاله کرېـد تونه.

ج - اوږد مهاله کرېد تونه.

د روانوحســابونوله نظره کریېدت: د روانوحســابونوله نظــره کریـد تونه کېـدای شي په لاندي ډولونو تقسیـم شي:

- دمال التجاره کریـد تونه
- ساده کرید تونه
- د قیـمتي او راقو کرېد تونه
- د منـلو کرېدتونه
- بورسي کردیـد تونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمال له نظره کرېدتونه کېـدای شي په د وو کتګوریو تـقـسیم شي.

- سرما یوي کرید تونه
- استـهـلا کي کرید تونه

نومبادرکریـد تونه

په بهـرني تجارت کې کرېـد تونه:

- د اکریـد تیـف کرېد ت
- د ریـمبـاروس کرېد تونه

په دې هکله د هغو کرید تونو د ډولونو یادونه شوې چې په ورځنیو بانکي معاملاتوکې ورڅخـه کار اخیسـتل کیږی، او په لاندي ډول تقسـیم کیـږي هغه ضمانـت شــوي یا تاید شــوي اعـتبارنامه چې د ټولو اړونده حوالو ضمانـت پدې سره کیږي. د غیـر قابل فسـخې اعـتبارنامه هغه ده چې د ټا کلي وخت تر ختـمېدو مخکې نشې فسخ کېدای.

فسـخ نه منونکې اعـتبارنامه یا د فسخې نه وړ اعـتبارنامه هغه ده چې د ټا کلې وخت تر ختـمېـدو مخکې نشې فسخ کېدای.

فسـخ منونکې اعـتبارنامه یا د فسـخ وړ اعتبارنامه هغه ده چې هروخت یې د فسـخ کېـدو امکان وي

ضمانت شــوي فسـخ نه کېدونکې اعتبارنامه عـبارت له هغې اعتبارنامې څخه ده چې دالغا یا فسخ وړ نه وې او ضمانت یې هـم شوی وي.

هغه اعتبارنامه چې ضمانت یې نه وي شوی هغه ده چې ضمانت یې نه وي شوی او له مخه یې یو اعـتبار منځ ته راغلی وي خو صاد روونکی بانک یې د ورکولو ضمانت نه کوي.

متحدالمال اعـتبارنامه هغه ده چې کوم شخص، مؤسسې یا ټا کلي بانک ته نه وي متوجه. کله چې مستـفید (رانیوونکی) وجه وغواړي چې له هغه څخه کارواخلي نوباید یوه وسیله پیداکړي ترڅو د داسې معاملې په ترسره کولو موافقه و کړي.

پرانیســتې اعـتبارنامه دا ډول اعـتبارنامه ځانګړې شرایط په برکې لري اوهغه وخت ور څخه کار اخســتل کیـږي چې وغواړي پرته د ســند له وړاندي کولو یا د هغې حوالې چې د اعـتبارنامې په مقابل کې صاد ر شوی وي تادیات صورت ونیسي.

تجـد یـد کېد ونکې اعـتبارنامه هغه ده چــې اعـتبارېې د حوالې د صدور په اثرپـخپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجـد يد شي٠ دغه ډول اعـتبارنامه عموماً هغو تـاد یاتوته د سهـولت بـښلو په موخه د ګرځنده سیارو نماینده ګانو په واسطه چې په هر ځای کې عملي کیـږي کار ترې اخستل کیـږي.

سـفري يا مسـافرتي اعـتبارنامه هغه ده چې د هر يوه معاملـه لرونکې بانک لوري ته متـوجـه وي اوله دې بانکونو څخه مسـتـفيـد هر بانک ته حاضريــږي او خپل ځان د هغه امـضاشــوي کارت په واســطه چې صاد روونکې بانک ورته ورکړی دی معرفي کوي اوله هغه اعـتبار څخه چې مخکې ورته تـثبـيت شوی دی د حوالې د صدور په وسيله استـفاده کوي. د دې اعـتبارنامې له جملې څخه هغه مبالغ چې مستـفيد يې اخلي په اعتـبارنامه کې تـثـبـيـتيـږي.

د اعـتبـارحد او درجه

د اعـتبار حد: هر بانک د خپلو پېـرو دونکو لپاره په ټا کلې اندازه سره کريد ت پرانيزي، او د يوه ټا کلي مبلغ اجازه پېـرودونکي ته ورکوي په هماغه اندازه چې د اعـتبار په نوم سره مسمّی دی. په دې هکله بايد يا دونه وشي په هغه صورت کې چې داسترداد وجوه واخستل شي د کريد ت اخســتونکې له لورې په هره اندازه چې وي په هماغه اندازه د وباره کريدت ايجا د يــږي اوکريدت اخستونکی کولای شي مجـدداً له اعـتبار څخه اسـتـفاده وکړي.

د اعتـبار درجه

د اعتبار درجه د بانک پروړاندې د مشتري (اخيستونکی) د تعهداتو په ترسره کولو پورې تړلې ده، چې پېـرو دونکې کولای شي د همدغه خصوصيت پر بنسټ يې په لاندې ډولونو باندې تقسيم کړي.

الف- لومړی درجه اعـتبار.

ب - دويـمه درجه اعتـبار.

ج- دريـيـمه درجه اعتـبا.

چــې دغــه اعتـبارونه د مقدارله لحاظه سره توپـيـر لــري، اود اعتبار درجه کولای شي د بانک د رهـبرۍ د پلاوي د تصاميمو په اثر داندازې له لحاظه متـفاوت صورت ونيسي.

بانکي مالي عمليات: بانکي مالي عـميات په دوو کتګوريو باندې تـقسـيمولای شو:

۱- پــه بانکي لنډمهاله عملياتو کــې درې موضوعات د قيمتي پاڼــو د پلورنې او پېرودنې شاملې دي.

۲- په بانکي اوږد مهاله عملياتو کې د شرکت د سهامو پېـرودنې او پلورنې اود هغوی امثال

(c) ketabton.com: The Digital Library

شامل دي خو په هرصورت په عمومي توګه په بانکي مالي عملياتو کي درې برخې شامليږي.

الف - بانکي اوږد مهاله عمليات

ب - بانکي لنډ مهاله عمليات

ج - د قيمتي اوراقو خپرول

پورتنې بانکي لنډ مهاله عمليات په لاندې موضوعاتوکې خلاصه کيږي

۱- امانتونه اوجاري حسابونه: امانتونه اوجاري حسابونه د بانکونو لپاره خورا مهم دي. ځکه د بانک د اقتصادي ځانګې د يرو پوهانو هغه د بانک دبقا اساسي شرط بللی دی. د دې موضوع په هکله خبريو چې بانک مشتريانو او حقوقي شخصيتونو ته د ورسپارل شويو شيانو د راټولولو له لارې بانکي فعاليتونو خدمات تنظيموي. او دغه امانات په حقيقت کې د هغوکريد تونو داجرا امکانات چې د بانک لپاره ګټور فعاليت دی ميسرکوي، د کريدتي عملياتو زياتېدل اوکمېدل د روانو اماناتو اوحساباتو په اندازې پورې تړلې دي.

۲- د اماناتو ماهيت: د اماناتو اطلاق اکثراً په هغو مبالغو کيږي، چې د يوې ټولنې افرادو په امانت ايښې وي، چې درلودونکی يې کولای شي د اړتيا په مهال له هغه څخه استفاده او په کومه اندازه چې دی پخپله غواړي واخلي. د نړۍ په ټولو هيوادونوکې امانتونه په دوو برخوتقسيميږي.

۱- رويتي امانات

۲- ميعادي امانات

رويتي امانتونه عبارت له هغو امانتونو څخه دي چې درلودونکی يې پخپل لاس کې شته مبالغ د يوې مودې لپاره په بانک کې ږدي او بانکداری يې په مقابل کې تعهد لري چې په هر وخت اوهر مهال يې ورکوونکی دی.

ميعادي امانات څرنګه چې يې له نامه څخه څرګنده ده د ټا کلې وخت لپاره په بانک کې ايښودل کيږي او بانک پرته له دې چې هغه خپل ټا کلی مبلغ به ورکوي يوه ټاکلې ټکتانه فيصدي يا يوه معينه ګټه به پيرودونکې ته ورکوي. دغه امانات معمولاً د قيمت لرونکو اماناتو په نامه هم يا ديږي.

امانات له مخکينی اطلاع سره: يو تعداد امانات دي چې برداشت يې د مخکنۍ اطلاع په اثر امکان منونکې دی او پرته له هغه څخه مخکينۍ اطلاع نشي کولای له پرانيستي حساب څخه څه واخلي. په دې هکله د مخکينی اطلاع نېټه حد اقل پينځلس ورځې د اخيستنی له ورځې څخه مخکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معيادي امانات

معيادي امانتونه د ثابتو امانتونو په عنوان یا دپانکې اچونې په عنوان نو مول کیږي.

معيادي امانات په حقیقت کې د بانک او مشتري په منځ کې یو کتبي مالي قرارداد دی. له قرارداد سره سم پېرودونکی موافقه کوي چې د نغدو د وجوه ټاکلی مبلغ د ټاکلې مودې لپاره بانک ته وسپاري. او متقابلاً بانک متعهد کیږي چې د امانتونو اصل اوګټه چې په سر رسید لي پیرودونکې ته په نغدي ډول ورکړي یاد پیرودونکي روان حساب کرید ت کړي.

په حقیقت کې د لوړې ګټې نرخ د پېرودونکې انګېزه د قرارداد په انعقاد کی قرار لري. معيادي امانت له بانک سره وي.

څرنګه چې پیرودونکی خپل سپارل شوی و جوه چې په سررسېدلی له بانک څخه ترلاسه نکړي یا د قرارداد په اوږدولو سره اقدام ونکړي، قاعدتاً د سر رسید د انقضاء له نېټې څخه ګټه په سپارل شوي مودې پورې ښایي تعلق ونه نیسي بانک د وجوه اخستلو په قبال کې د سپارل شوي سند په رسېد لوکې د پېرودونکې په اختیارکې یې ورکوي.

ثابته سپارنه له رواني سپارنې سره په مقایسه کې او له بانک څخه پس انداز په مراتبو پور مصرفوی. اما متقابلاً ثابتې سپارنې له دې امتیاز څخه برخورداره وي چې بانک کولای شي ټول ثابت سپارلی مبلغ د قانوني ذ خېرې له کسر کېدو څخه وروسته تجارانو اود پور د سرچینو څښتنانوته ورکړي یا پانګې اچونې ته اقدام وکړي. تجارتي بانک د روانو سپارنو په هکله نشي کولای ورته اقدام وکړي لکن تجارتي بانک د جاري سپارنو په هکله ورته اقدام کولای شي، او باید د نغدو له وجوهو څخه همېشه د بانک په کتله کې د ځواب ورکونې لپاره د سپارښتونو د څښتنانو په در خواست سره قاعدتاً روان دیدار باید وي. د بانک او پیرودونکې په منځ کې اړیکې حیاتي دي.

دپام وړ د حساب پرانیستنې له وخته د قرارداد انعقاد او موافقت نامه پیلیږي.

د روانو حسابونو او اماناتو د زیاتېدلو طریقې او لارې چارې

هر بانک په دې لټه کې دی چې داسې لارې چارې وپلټي ترڅو وکولای شي ډېر امانتونه بانک ته جمع کړي اوډېر حسابونه له دې لارې څخه پرانیزي.

په دې اړه بانکونه د بانکي څانګو په توسعې سره په ټولو هغو نقاطوکې چې بانکي کار د ضرورت احساس پکې وی په هغه ځای کې د خپلو بانکي فعالیتونو د توسعې اقدام وکړي. له پامه باید ونه غورځوله شي چې په دې اړه هم د مناسب حالت په نظر کې نیولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر عمده او اساسي دي او موضوع باید جداً په نظرکې ولرو٠ د بانک توسعه د بانکي څانګو له لارې هغه هم د سیاست په چوکاټ کې نشي کولای مطلوب فعالیت د بانکونو لپاره چې د مطلوب مفاد د ایجاد ضامن دی منځ ته راوړي. او په ډېرو مواردوکې حتّی ممکن تاواني او زیانمن شي.

د بانکي نمایند ګیو لوړ لګښت پرته له سنجش او ارزونې څخه او هغه هم تر سخت رقابت لاندي زیانمن دی، چې باید په تد بیر سره یې مخه ونیولی شي.

ولې په هر صورت که سم بانکي مدیریت په د قیق ډول سره کاروکړي، او ټولې پلان شوي چارې تنظیم کړای شي کېدای شي نو یوه ښه طریقه وګڼل شي، که څوک له دې طریقې څخه په ښه اوغوره ډول استفاده وکړي نو پخپل بانک کې به یې موفق مدیریت پلی کړی وي.

د افرادو هڅونه د بانکي حسابونو په پرانستلو کې او د افرادو د پیسو د راټولولو طریقه له دوی څخه بانکي څانګو ته جایزې او دهغوی د اجرا لارې چارې کولای شي د حساباتو او اماناتو په زیا تېدلوکې بانکي لارې چارې خورا مؤثرې ګڼل کیږي اوترکومه ځایه چې لیدل کیږي ښه پایله یې ورکړې ده.

تنزیل: تنزیل د بېلا بېلو نظریاتوله مخې کېدای شي مختلف تعریفونه ولري.

- هغه مبلغ چې له یوه قرض یایوه برات څخه د هغې د بیرنۍ ورکړې په نسبت وضع کیږي.
- د وجهي قېمت اود بازارد قېمت ترمنځ تفاوت په هغه صورت کې چې وجهي قېمت یې څه لوړوي د تنزیل په نامه یادیږي.

د تنزیل په عملیه کې عموماً د حال ارزښت سنجش ته پریږدي اوپه حقیقت کې د پولي ارزښتونو افاده کول مصارف عواید یا هم د مصارفو او عواید و ترمنځ تفاوت چې د زمانې له مختلفو نقاطو څخه واقع کیږي.

د تنزیل عملیه: لکه څرنګه چې د تنزیل په اړه وویل شول چې تنزیل په حقیقت کې د پولي ارزښتونو افاده کول مصارف اوعواید اویا هم د هغو مصارفو اوعوایدو ترمنځ تفاوت چې په بیلابیلو وختونوکې پېښیږي٠ بانکونه د عملیې په تنزیل کې په ډېره هوښیارۍ سره باید خپل کارونه تنظیم کړي ځکه چې دغه عملیات په هغه صورت کې چې په جدّي توجه سره عملي نشي امکان لري چې یوازې یو بانک په بېلارۍ نه بلکه ټول سیستم ښایي فلج کړي.

د تنظیم عملیه باید له یوې تجارتي او راکړې ورکړې له معاملې څخه را پورته شوي وي. دا په دې ماناده چې د تنزیل عملیه څرنګه چې داخیستنې دقدرت ایجادوونکې او یاهم زیا تونکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکرر یا مجدد تنزیل: د تجارتي اسـنا دو تنزیل چې مخکې تـشریح شـو. دغه اصطلاح معمـولاً د تجارتي بانکونو په اړه چې په مرکزي بانک کې ذخیره لري، اوخپل اسـناد د خپلو پېرودونکو د غوښـتنو د پوره کولولپاره په مرکزي بانک کې تـنـزیلوي استعمالیـږي٠ مرکزي بانک له پولي او بانکي سیاستونو سره سم د پولي حالاتو په نظرکې نیولو سره د تنزیل عملیې په اجرا او یاعـدم اجرا باندي لاس پوري کوي.

که چیري مرکزي بانک دې پایلي ته رسـېدلی وي چې په ملّي اقتصاد کې د انفلا سـیون حالت د غوړېدلو په زیاتولو سره یوڅه ممانعت جوړه وي ، او په حقیقت کې په هیـواد کې د پولې وړاندي کېـدلو د زیاتوالې مانع ګرځي.

د تبادلې د نرخ تـنـزیل ، د ارزښـت تـنـزیل: څرنګه چې د یو پولي واحد په اړه تنزیل استعمالیـږي.

د فلزي محتویاتو له لـړوالې څخه موخه یو پول ده چې د قانون په واسطه تعیـنـیـږي. همداراز د پیسو د ارزښت ور کونه یوه ملت لره د بل ملت د پیـسو په مقابل کې د ارزښت تنزیل ویل کیـږي.

دغه ډول ارزښـــتونه یـــا د تبادلې نرخ عموماً په اخـتیاري اوخوښـــې سره قطع نظر له واقعي ارزښـتونو څخه چې وجود ولري تعیـنـیـږي او همداراز امکان لري له خپلې خوښې سره سم تغییر ورته ورکړل شي.

دیا دونې وړده چې داســې موضوعات لکه تنزیل، تجارتي تنزیل، د ګټې تنزیل، د اضافي ګټې تنزیل، د نغدو تنزیل او داســې نورې بېلګې یــې هـم وجود لري چې د درس په لړکې به ښایي ورته اشاره وشي.

بانکي اوږد مهاله عملیات

په دې ډول عملیاتو کې بانک معمولاً په لاندي ډول عملیاتو پیل کوي:

۱- بانکې اچونې ته د اعتباراتو ورکونه.

۲- مــالي عملیــات د مالي مؤسســاتو دایجاد په ډول اوپه اقتصادي مؤسســاتو کې د برخې اچونې شرکتونه.

د بانکــي اعتباراتو ورکړه چې په بانکونو کې له خورا څرګندو ویناوو څخه یوه وینا ده٠ کولای شي په سم مدیریت اوسالمې حسابی سره د بانک لپاره خورا ستره ګټه راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد مهاله اعتبارات

دغـه اعتبـارات په حقيقــت کې د اعتبــار چارې دي. ويــل کيـږي چې وخــت يې له پـيـنځوکلونو څخه زيات وخت په برکې نيولی اوتر دوولسوکلونو پوري وي.

دغه اعتبارات هغه ساحات ترخپل پوښښ لاندې راولي چې د شتمنيو د ايجاد ځانګړتيا په صنعت کې بنسټيز ساختمانونه په زراعت کې او په مجموع کې بنسټيزې پروژې بايد ولري.

د توليدي ســاختمانونو ايجاد، صنعتي ماشــين آلات، بنســټيز او مواصلاتي ساختمانونه، مصنوعــي ځنګلونــه، د ژوروڅاګانوکيندنه، رهني اعتبارات چې د کــور پېرودنه اويا هــم د کورجوړونــه په پام کی ده او توليدي سيســتم تــه تغييرورکــول د دې ډول اعتبارپه برکې نيوونکی دی.

د دې اعتباراتــو وخــت په ځينو وختونوکې کيدای شي ترپنځه ويشــتو کلونو پورې هــم اوږد شي. دغه چاره زياتره د ځنګلونو په ساحه کې صدق کوي.

د پس انداز ډولونه: په عام ډول پس انداز په دوه ډوله دی:

١- **ارادي پس انداز:** هغه پس اندازچې قصداً اويا له پلان سره سم د مختلفو دلايلو په خاطر دافرادو په واسطه صورت نيسي خود اقتصادي مؤسساتو په واسطه د اقتصادي فعاليتونو د پراختيا په موخه اود هغوی دکسب او کار په موخه عملي کيـږي.

٢- **اجباري پس انداز:** دغه پس انداز هغه مهال رامنځته کيږي چې مثلاً حکومت د مالياتو په زياتوالي سره د افرا دو دلګښت اندازه اوخصوصي پانګې لره کمښت ورکوي.

په پورتنې بحث کې د پانګې اچونې له ليد ځای څخه پس اندار په لاندې ډول دســته بندي کيـږي.

د ذخيرې پس انداز: د ذخيرې له پس انداز څخه مقصد، عبارت له هغو مبالغو څخه دي چې د لګښــت له مسير څخه بهرشوي ولې د دې امکان شته چې دويم ځلې د پېـرودونکې دغوښتنې وړ وګرځي.

بانکي زېرمې معمولاً په دوو برخو وېشلای شو:

١- قانوني زېرمې

2 - اختياري زېرمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانــوني زېرمې: هغو ذخايــرو ته ويل کيـږي چې بانکونه د قانون په حکم مکلفيت لري ترڅو د خلکو له امانتونو څخه يوه برخه په مرکزي بانک کې په امانت ډول کيـږدي ترڅو د بانکي ستونزې د ايجاد په صورت کې په امانت ورکړل شي او دبانک پېـرودونکې له خطرسره مخ نشي.

اما د زېرمو اندازه د هر هيواد د بانکي قانون له اصولوسره سم توپيرلري.

دغه زېرمې دپولي سياســت د وســيلې په حيث د مرکزي بانک په لاس د پولي تعادل په ايجاد کې د پولي ارزښت په موخه مؤثررول لري.

د دغو زېرمو په کمېدو اوزيا تېدو سره کېداى شي په بازارکې د پيســو د وړاندي کېدلو مقدار ته بدلون ورکړي.

اختيــاري زېـرمې: اختياري زېرمې له هغو زېرمو څخه بحث کوي چې دعادي او تجارتي بانکونو په اختيار کې وي، او بانکونه کولاى شي له بانکي تحليل سره سم د بانک د معاملاتو له مجموع څخه دي په جوړويدو يې لاس پوري کړي.

او پــه دې صــورت کې بانک بايد پــوه شي چې په يوه ورځ کې بانــک ته په څه تعداد پېـرودونکــې مراجعــه کوي، او احتمالاً په کــوم مقدار به ځينى واخــلي، اوپه مقابل کې د پېـرودونکو له لورې په کومه اندازه پـيسې د بانک کسو ته راځي.

مرکــزي بانکونه په بيېرنيو حالاتو کې کولاى شي له دې زېـرمو څخه په اســتفادې سره د پولي حالتونو په تغير ورکولو کې د تغير راوستلو له لارې د پولي سياستونو په عرصه کې خپل ځان تطبيق کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکي لنډیز

په دې څپرکې کې ډېر مهم او ګرم موضوعات چې په دولتي، تجارتي، اوخصوصي بانکونو کې استفاده ورڅخه کیږي تهیه شوي دي اودغه موضوعات عبارت دي له د پیسو له تجارت، بانکي او کریدتي عملیات، د مودې له نګاه څخه کریدت، د هغه داستعمال له دید ګاه څخه کریدت، د کریدتونو لیټرآف، د هغو ډولونه اود هغوی داستعمال موارد، جاري حسابات، د پس انداز حسابات، د معیادي اومفادي اماناتو حسابات،د پرانیستنې اواستفادې لارې، تنزیل، د تنزیل عملیه، مکررتنزیل، د تبادلې نرخ، اوږد مهاله اعتبارات،ارادي پس انداز، اجباري پس انداز، د پس اندار زېرمې، بانکي زېرمې لکه قانوني او اجباري زېرمې ځای شوي دي ، د لاندي موضوعاتو د هراړخیزې دقیقې مطالعې په صورت کې د حسابدارۍ او ادارې د انستیوت فارغان به ښایي د خپل کار په جریان کې له ستونزو سره مخ نشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکی پوښتنې

۱- د پیسو د تجارت په اړه معلومات ورکړئ ؟
۲- د جاري حسابونوله نظره کرید تونه کوم کوم دي نومونه يې واخلئ ؟
۳- لومبارد کرید تونه په څو ډولونودي نومونه يې واخلئ ؟
٤- د بانکي عملیاتو په ډل بندۍ کولو سره يې نومونه واخلئ ؟
۵- د معیادي امانتونو توپیـر له پس انداز سره څه شي دی تشریح يې کړئ ؟
٦- د پس انداز حساب په اړه معلومات ورکړئ ؟
۷- لیټرآف کرید ت په څو ډولونو دي نومونه يې واخلئ ؟
۸- تنزیل تعریف کړئ ؟
۹- د پس انداز د ډولونو نومونه واخلئ ؟
۱۰- د بانک له نظره د ذخایرو د ډولونو نومونه واخلئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم څپرکی

د قېمتي پاڼو خپرول

ټولیزه موخه:

د قیمتي پاڼو خپرول او د استفادې طریقه یې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې به محصلین وکولای شي لاندې موضوعات توضیح کړي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل
- د قیمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل
- د اړتیا او ضرورت درجه
- د بانکي سیستم موجودیت
- د سند یکای د فرهنګ موجودیت

قېمتي پاڼې

د بانکونــو له لورې پر قیمتې اوراقو معاملې د بانکي کړنو په اوږدوکې د مهمو عملیاتو لــه جملې څخه ګڼل کیـږي، چې کله د بانک لپاره ډېــره ګټوره او کله هـم ډېره خطرنا که بانکــي عملیه ده. دغه عملیات چې د بانکي معاملاتو د حتمي حرکاتو له جملې څخه ګڼل کیــږي ، له هغې جملې څخــه بانکي عملیات دي چې د خپلې پانګــې اچونې عملیاتو په چوکاټ کې په هغه لاس وهي.

د بانکي معاملې د لورې ورقې او اســناد په دې عملیا توکې کېدای شي خصوصي، دولتي او یاهم عامه قیمتي ورقې وي.

بانکونه په دې هکله په یوازی اویا هم د اتحاد یې په توګه د قیمتي پاڼو په خپرولو سره څرګند یـږي او په معاملې پیل کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانکونــو د اتحاد يې اصطلاح د قيمتي اوراقو د انتشــار لپاره د اقتصاد په ترمينولوژي کې د قيمتي اوراقو دانتشار په سند يګايي سره شهرت لري.

د قيمتــي اوراقو پلورلو طرز کېدای شي د يوه بانک يا د بانکونو له يوې اتحاد يې څخه چې په دې هکله علاقه مندي لري صورت ونيسي.

اوس راشــئ وويـنــو، چې دغه بانکي عمل په څــه ډول عملي بڼه ځان ته غوره کوي٠ بانک په دې هکله يواځي دوه عمله ترسره کوي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل

۱- د مقاطعې عمل پر قيمتي اوراقو باندي د تصاحب په موخه په کارېږی.

۲- په دې بانکي عمل کې ټولې عرضه شوي قيمتي ورقې په يو ځلي سره پيرودل کيـږي، او د هغې له انتشار کوونکې مؤسسې سره اړيکې قطع کوي.

د دی عمل دليل دادی چې په اوســهال کې په معينه بيه دقيمتی پاڼو اخيســتل او په لوړه بيه يې پلورل کيدای شی د بانک لپاره يوه ګټوره معامله رامنځته کړي.

په دې عمل کې بانک غواړي چې:

- له انتشار ورکوونکې مؤسسې څخه د قيمتي اوراقو ملکيت بايد بانک ته انتقال ومومي٠
- بانک کيدای شي قيمتي ورقې په يو مناســب قېمت او يا هم له درج شــوي قېمت څخه په کم يعنې له هغه خپل رسمي قېمت څخه يې په کمه بيه وپېـري (واخلي) او وروسته يې بيا په لوړه بيه وپلوري.
- بانکونه غواړي کنټرولي لارې منځ ته راوړي او يا يې تـقـويه کړي.
- بانک ښايي يوه عادي بانکي معامله ترسره کړي.

د قيمتي ورقو د معاملاتو د کمېشــن اخيســتنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه يــوه معاملــه ده، چې هر عادي بانکـدار هـم ورسره اشــنايي لري. بانک په يو ټاکلی وخت کې د قيمتي اوراقو پلورل ديوه کمېشــن په مقابل کې وړاندې شــوي پاڼې پلوري او پلورل يې تضميـنوي. په دې ډول قيمتي ورقې د څښــتـن په ملکيت کې پا تيـږي او بانک يوازې د ورقو په پلورلو کې له هغو قراردادونو سره سم چې له کمپنۍ سره يې لري اقدام کوي.

د قيمتي پاڼو نشرېدل: د دولتي او خصوصي شرکتونو او مؤســولـه لورې د قيمتي پاڼو نشرېدل له مـطمئنو سرچـينو څخه د يوې سرچينې په حيث لاس موندنه يوه داسې پانګه ده چې مؤسســې تــل په دوامداره ډول هغه تــه اړتيا لري. دغې پانګې ته دلاس رســۍ د کړنلارې ډول کولای شي په لاند نيـو عواملو پورې نه شليدونکې اړيـکې ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بورس موجودیت: په هغه صورت کې چې په هـیـواد کې بورس یا مالي بازار شـــتـون ونلري بلکه له بلې لارې باید مطالعه شي.

- د اړتیا او ضرورت درجه
- فوریت یا عدم فوریت
- د بانکي سیستم موجودیت
- د سندیکائی فرهنګ موجودیت
- د قیمتي پاڼو له څرنګوالي څخه د خلکو خبرول

د قیمتــي پاڼو د پلورنې پربنســټ بانکونه د مؤسســاتو د غوښـــتـنـو له موندنې څخه وروسته په لاندو اقداماتو لاس پورې کوي.

- بانکي حرکات د دفـترله ګذارش سره سم تحقیق یا څېړنه ده.
- تبلیغ یا ډ پرمصارف نه رامنځته کیږي.
- د اخیســتنې ټکې چې پیرودونکي د دغه ډول اوراقو په وســیله د بانک له لوري په ډ پـراحتیاط سره خبریـږي.
- پدې هکله ځانګړې برنامې ترتـیـبـیـږي.
- د اوراقود نه پلورنې په صورت کې یې ادا کول د بانک له لورې صورت مومې.
- بانــک غواړي ترڅو قیمتي ورقــې د مالي بازار له لورې و پلوري په دې صورت کې بانک بایــد پــوه شي چې په هیـواد کې مــالي بازار په کوم حد کې قرار لــري او بانک څرنګه کولای شي له دې طریقې څخه ښــه اغیـزناکه اســتـفاده وکړې دغه حرکتونه عموماً په هغــو هیـوا دونو کې د پام وړدي چې په هغو هیـوادونوکې مالي بازار موجود وي او په مالي بازار کې د معاملې فرهنګ هــم موجود وي. که چیـرې د غسې اجرا موجو ده نه وي مــالي بــازار لوړترینه بانکي ګټه د بانک لپاره د بانکي عملیاتو له لارې ایجاد وي. په دې حالت کې بانک قیمتي ورقې بورس ته په وړلو سره د غوښـتونکو لپاره وړاندي کوي. د اړونـده مؤسســې و ضعیت ته په پام سره کېـدای شي ورقې تعیـن شي، خو بانک د بیې د لوړولو د ساتنې په موخه کولای شي د بازار په میـتـودونو لاس پورې کړي٠
- په لومړۍ مرحله کې له دې اسنادو څخه کمه پیمانه بازارته وړاندی کیږي.
- د اســنادو لوړترین اوکم تریـن حد د تحقیـق د فــتـر په وړانـدیـز سره او د بانک د مد یـریت په منظورې سره تعـنیـږي.
- د دې حرکت مصنوعي حرکت او ایجاد ډېـر پېـرو دونکې تشویـقـوي. اوبلآخره د بیې د حد ســاتلو په موخه مصنوعي غوښـــتـنـې د یوې وسیلې په حیث د بانک تر پایه پورې له خپـله ځانه سره ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېيــم څپرکي لنـډيز

د يادولو وړ ده چې په دې څپرکي کې يوازې دوه ډ وله حيا تي کړنې چې د بورس يا مالي بازار اړوند يـږي تهيـه شوي دي اوعـبـارت دي له:

پــه مالي بازار اويا بورس کې د قيمتي پاڼوخپــرول په لومړۍ برخه کې داسي موضوعات لکـه د مقاطعــې عمل، د حق العمل عمل،د قيمتي پاڼــو ملکيت، د قيمتي پاڼو کنـټرول ، د قيمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه ګڼل شوي دي٠ په دويـمه برخه کې داسي موضوعات لکه د فوريت د ضرورت او احتياج درجه د منظم بانکي سيســتم موجوديت اود ســنـد يکائ د فرهنګ موجوديت درج شــوي دي، او مونــږ د قيمتي پاڼو د پېـرنې او پلورنــې له فرهـنګ او هــم د دې پاڼو د پلورنې له مار کيټـونو سره اشنا کوي.

د درېيــم څپرکي پوښـتـنـې:

١- قيمتي پاڼې تعريف کړئ ؟

٢- د قيمتي پاڼو نشرڅرنګه صورت مومي ؟

٣- بورس څه شی دی ؟

٤- مالي بازار کوم بازار ته ويل کيږي؟

٥- د مقاطعې عمل تعريف کړئ ؟

٦- د حق العمل عمل تعريف کړئ ؟

٧- د قيمتي پاڼوکمېشن اخسـتـنـې د عمل په هکله معلومات ورکړئ ؟

٨- آيا په افغانستان کې د قيمتي پاڼو مارکېـټ شــتــون لــري ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره

ټولیزه موخه:
د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- د ینګي نقد اصل
- د منفعت اصل
- د امنیت اصل

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره

په هرهیواد کې د هر سود اګریز بانک موخه د زیاتې ګټې لاسته راوړل وی. نو پردې اساس بانکدار باید دې پوښتنې ته ځواب ووايي، چې څرنګه د بانک پیسې یعنې مالي سرچینې د شتمنۍ یا لګښتونو په مختلفو اقلامو پورې ځانګړې کړي ترڅو زیاته ګټه لاسته راشي.

دغه د بانکداري عمده ستونزه ده، لکه څرنګه چې مو ولیدل پورونه د بانک سرچینې تشکیلوي اود هغوی د جذب لپاره د لګښتونو متحمل کیږي.

بانک د مالي سرچینو د لګښتونو په کښته راوستلوکې خصوصاً په اختیاري او ارادي امانتونوکې عمل نه کوي ځکه چې بانک د حریفانو په مقابل کې وي. د پانګې او پیسو بازار یورقابتي بازار دی، اود هر تجارتي بانک په ضمن کې د بازار له اجراوو څخه یوجز تشکیلوي٠سربېره پردې د بانکې منا بعو د جذب حد علاوه د رقبا وو د رقابت د خلګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــتمني اود هغوی اعتبار اود خلګو اشــنايي په بانکي عملياتو پورې تعينوي، په بل عبارت د بانکي   امانا تو وده يو حد لري٠داسي عوامل لکه د پيسو اماده کولو مصارف د شتمن بانک لپاره د اعتماد د ځای اقتصادي شرايط اود خلګو اشنايي د امانتونو رسول محدودوي٠ پردې اســاس د تجارتي بانک مســـؤلیـن خپلې مالي سرچینـې ټاکلې شــوي ګڼي. او په دې وسیـله خپله توجه د هغو مصارفو ادارې ته چې هغه د شتمنۍ ستنې دي اړوي.

په بل عبارت د ســوداګريز بانک مديريت د بانک د پيســو پـه تخصص کې د مختلفـو ارقامو ترمنځ د مانور لګښت قدرت لري په هـمدې دليل په هرسوداګريز بانک کې د بانک د مديريت وړتيا او کاروايي کولای شي په يو ډول نه يو ډول د بانک د پيسو سنجش وکړي.

له پورتنۍ شرحې څخه دا راوزي چې هر سوداګريز بانک بايد يوه عاقلانه تګلاره، اعتبار او پانګونه پيـل اوهـم يې اجرا کړي٠ دغه ســوداګريز بانک بايد يو داســې کيفيت و ټا کي چې د بانک د نهايي هدف په تأمينولو سره د امانت ايـښـودونکو د امانت اصل و ساتي. په هرحال بانک د منا بعو په تخصص يعنې د مختلفو اعـتبارونو او پانګونو په ټا کنه کې بايد لاندي درې اساسي اصله هـمېش په پام کې ولري:

١- د تازه نقد اصل

٢- د منفعت اصل

٣- امنيت اصل

١- د تازه نقد اصل: له دې اصل سره سم بانکـداري بايد د مالي سرچينو توزيع ته د هغوی پــه مصارفو د مختلـفـو اشــکالو ترمنــځ ځانګړې پاملرنه ولري٠ ځکــه هره لحظه چې وغواړي کولای شي په ډېـرې تيـزۍ سره د شتـمنيـو بېلابېل ډولونه په نغدي ډول تبديل کړي، ترڅو د بانک د ټولو طلب کارانو او امانت ايـښـودونکو ته ځواب وي.

د بانک د ځينو طلب کارانو او د امانت ايښودونکو د غوښتونکو په رضايت کی د بانک د مديرانو وړتيا او قابليت د دی اصل مراعاتول دي.

لکه څرنګه چې يې مخکی يادونه وشوه، امانات د بانک د پور ونو ستره برخه تشکيـلوي. اوله اماناتو څخه هغه مهمه برخه په جاري ډول وي هره لحظه يې چې امانت ايـښودونکی وغواړي له بانک څخه يې ايستليی شي.

ترهغې پورې چې بانک وغواړی نقدي وجه د غوښـــتنې په مهال د امانت ايـښـودونکو په واک کې ورکړي. چې د بانک لپاره په دې برخه کې بې وسي ډېر خطر ناکه ده، ځکه بانک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تعطیل او انحلال لور ته بیایي.

سمه ده چې هره ورځ په داسې حال کې چې یو تعداد خلګ د چک په ایستلو سره خپله سپارلې وجه له بانک څخه و باسي٠ بله ډله خلګ بیا خپل حساب کرید ت کوي.

اود بانک د دبت کولو او کریدت کولو له لاري یو او بل تر خپل پوښښ لاندی راولي. امّا لازمه ده چې تجارتي بانک ارومرو د نغدي وجهې مبلغ د بانک په کسه کې وساتي ترڅو د پېرودونکود ورکړې چک له کومې ستونزې سره مخ نشي.

د نظر دځښتنانو یوه برخه د بانکدارۍ په چارو کې په دې با وري دي چې تازه نغدې د بانک له شتمنیو څخه هغې ځانګې لره شاملیږي چې په مرکزي بانک کې د تنزیل وړ وي.

په مقابل کې یوه بله ډ له خلګ په دې باوري دي چې تازه پور د بانک له شتمنیو څخه هغه ځانګه تشکیلوي چې فوراً په اسانۍ او پرته د زیان له تحمل څخه په نغدي وجهې د تبدیل وړدي٠ دا چې د کیفیت تر کیب د تازه پور اصل ته په توجه سره باید په څه ډول وي د بانکي جوړښت، د ټولنې د اقتصاد په ماهیت، د اقتصاد پولي والی اویا غیر پولی والی، له بانکونو څخه د خلګو د تلقي طرز اوعادات، د بانکدارۍ فرهنګ، د معاملاتوحجم، د پیسو بازار پانګه اوداسې نور لري.

۲- د منفعت اصل: په بانکداري کې دویم اساسي اصل د منفعت اصل دی چې بانکدار همېشه ورته توجه لري.

څنګه چې د تجارتي بانک موخه د ګټې دهغې اکثره حدلاس ته راوړل دي.

نوځکه خو بانکدار باید په یوداسې ډول د بانک کیفیت وساتي چې درآمد او پورونه له مختلفو اقلامو او پانګې اچونې څخه چې د بانک د شتمنیو هغه ستره برخه تشکیلوي ترلاسه کیږي چې وشې کولای د بانک د لګښتونو د پوښښ په ضمن کې یوه ګټه او منفعت هم د برخه لرونکو نصیب وګرځي.

اوالبته بانکدار نباید د زیاتی ګټې د لاس ته راوړلو لپاره د بانک د سرچینو هغې سترې برخې لره د څو اقلامو پخاطرصرف کړي. ځکه چې دغه اقلام قاعدتًا خورا نغد کېدونکې اقلام دي لکه اوږد مهاله قیمتي اوراق.

د دې مورد عکس هم صادق دی یعنې د دې اقلامو د شتمنیو نقد کېدل چې هماغه نغدي موجوده وجه د بانک په کېسه کې ده چې اصلاً د بانک لپاره در آمد نلري.

ځکه خو نهایي دوه حده ټا کلې شوي د شتمنیو هغه اقلام چې خورا ګټور دي د نغد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدلو ډېر لږ خاصيت اود نغد کېدلو وړتيا نلري.

طبيعي ده چې د دوو نهايي حدونو ترمنځ د پانګې اچونې مختلفې لارې وجود لري٠ په بل عبارت منفعت اود تازه نقد اصل يو بل لره په مختلفو اړخونو کې را کش کاږي. بانکدار بايد د دغو دوو اصلونو ترمنځ لازم تعادل را منځته کړي.

په خلص ډول بانکدار نشي کولای د زياتى ګټې د لاس ته راوړلو لپاره چې يوانکار منونکى اصل دى د تازه نقد اصل قرباني کړي.

چې د داسي عمل مرتکب شي يوه سمه اود يوې عاقلانه پانګې اچونې تکلاره يې نده ترسره کړي٠ ځکه په داسي حال کې چې د شتمنيود اقلامو ماهيت قطعي دى٠ د پورونو د اقلامو قطعيت اوثبات په حتمي توګه سره مسلم نه دى٠ د بانکدارۍ د موفقيت راز دادى چې بانکدار بايد د دوو اصلونو ترمنځ چې هغه منفعت او تازه نقد دى تعادل وساتي٠ يعنې په عين حال کې بانکدار بايد وشي کولای د امانت ايښودونکو او ټولو طلب کارانو اړتيا په نغدي ډول تأمين کړي او د برخه والو لپاره هم يوه ښه ګټه ترلاسه کړي.

د امنيت اصل

دريم اصل چې بانکدار بايد په يوه وخت کې د دوو نورو اصلونوتر څنګ ورته توجه وکړي هغه د امنيت اصل دى٠ دغه اصل بانکدار ته خصوصًا د تصميم په نيولو کې د پور ورکولو لپاره او د دې خبردارۍ اعتبار ورکوي چې نه يوازې د پور ورکړه د مشخصې موضوع لپاره زياته ګټه ورکوي بلکې د پور ورکړې ته اقدام وکړي.

د قرضې په ورکړه او پانګه اچونه کې د امنيت اصل بايد مراعات شي.

په حقيقت کې د امنيت اصل د پور دغوره او اصل ګرځېدلو موضوع ده، په بل عبارت بانکدار نه بايد د هغې زياتې ګټې د لاسته راوړلو لپاره له خطره ډکو عملياتواوشيانوته لاس ور وړي، چې کيداى شى د منابعو اصل راوړل شى او د بانک طلب کاران په خطر کې واچوي.

په خلص ډول بانکدار د تصميم د نيولو په مهال د پانګې اچونې لپاره يعنې د مالي منابعو معرفي بايد په يو ځايي توګه سره پورته درى يا د شوي اصلونه مراعات کړي.

د سوداګريز بانک رول د پيسو د حجم په تغيراتو کې: په عمومی ډول يو سوداګريز بانک په لاندى طريقو سره کولاى شي خپلو مالي منابعوته زياتوالى ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- استـقـراض
۲- د نويو برخه لرونکو ترمنځ د ګټې عدم توزيع
۳- د نويو برخو په خپريدو سره د پانګې زياتوالی
٤- په سر ته رسيدلو کې د ګټې له اصله د مهمو مطالبو تر لاسه کول
٥- د مرکزي بانک په انـد د سوداګريزو اسنادو د وجوه تنـزيل
٦- د قيمتي پاڼو پلورنه

څرنګه چې ليدل کيـږي ترديې ځايه بانک په دوو طريقو کولای شي خپلو مالي منا بعوته زيا توالی ورکړي۰ يو د پور ونو د ســتنـو اقلام او دويـم د اقلامو په بدلون سره کوم چې د شــتمنيـو په ســتـنـو کې درج دي لکه د بانک د مطالباتو اصول اعم له اصلي ګټې څخه په سر رسيــد کې.

په وروستۍ توګه څرګنده ده، چې يواځې د بانک کيـفيت بدلون مومي.

د تجــارتي بانکونود پـيســو پـيدا کوونکي: څرنګه چې پوهيــږو دخلکو په لاس کې د بانکنوټونو يا سکو څرخيدل د پيسو حجم (c) د اشـخاصو د جاري امانتونو حسابونه چې د چک په واسطه د نقل او انتـقـال وړ وي يعنې

$M = C + D$ د پـيـسو حجم په څرخيدو کی راښيې.

سربيــره پر دې هغه بدلونونه چې ســکې اود خلګو په لاس د بانکـنـوټونو په ميزان کې اويا هـم په ســوداګريزو بانکونو کې د جاري امانـتـونو حجم را منځته کوي. د پيـسو حجم په ګردش کې هــم ښايي بـدلون وومومي.

$M = C + D$ په دې ځای کې ممکن ښــکاره شي چې په تجاري بانک کې د اوليه جاري حســاب د ايجــاد له لارې څرنګــه دغه بانک له دغــو اماناتو څخه په اســتـفـا دې سره د اعتباراتو د حجم د خپرېـد و باعث او په نها يت کې د پيســو د حجم زيا توالی په ګردش کيـږي. د دې موضوع په روښا نولوسره دا فرضوو چې د مرکزي بانک په ټولـنه کې د پـيـسو د انـدازې د بسط په موخه د دولتي پور د اوراقو د ځانګې په اخـستنې د اشخا صو په انـد اقدام کوي. له کومه ځايه چې د نغـدو پيســو ســاتنـه د بانکونو لپـاره هيـڅ ډول لاسـته راوړنه نلـري او بانک د پور ورکړې په سيـو ري کې او د ربعې په مونـد نه کې خپل لاسته راوړنه يا ګټه کوی. دې ته په پام سره بانکونو ته په تجربه سره ثابته شوي ده چې هيـڅ کله په ټول امانت ايښــودونکی د خپلو امانتونو د وجوهو د مونـدنې لپاره بانکونو ته په يوه وخت ښــايي مراجعه ونکړي۰ نوځکه خو دغه موضــوع بانک په دې قادروي چې د امانـا تــو له وجوه څخه فيـصدي د اضافي وجوه په ډول (نقد) زېـرمې وســاتي او پاتې امانات د اقتصادي لامل په اختيارکې د پور په ډول ورکړي او د خـپـل ځان لپاره ګټه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي د مطالبو لنډيز

د څلورم څپرکي په اوږدو کې د سوداګريز بانک تګلاره ياده شوي، چې د هر تجارتي بانک موخه په هر هيواد کې د زياتی ګټې لاسته راوړل دي٠ د زياتې ګټې د لاسته راوړلو په خا طر بايد لاندې موضوعات په نظرکې ونيولی شي.

- د تازه نقد اصل
- منفعت اصل
- د امنيت اصل

د سوداګريزبانک رول د پيسو د حجم په تغيراتو کې چې د استقراض، د پانګې زياتونه، د مطالباتو اصول، د وجوه تنزيل، د قيمتي اوراقو پلورنه او داسې نورو مسايلو په برکې نيوونکی دی. همداراز د خلګو په لاس کې ټول بانک نوټونه او په تجارتي بانکونو کې د اشخاصو جاري امانتونه بايد له پامه ونه غورځول شي.

د څلورم څپرکي پوښتنې:

١- تګلاره څه ته وايې، تعريف يې کړئ ؟
٢- د زياتی ګټې د ترلاسه کولو لپاره د بانکدارۍ کوم اصول بايد مراعات شي؟
٣- د تازه نقد د اصل په اړه معلومات ورکړئ ؟
٤- د منفعت اصل په لنډ ډول تشريح کړئ ؟
٥- د تازه نقد، ، د منفعت او امنيت اصلونو ترمنځ اړيکې څه شی دي؟
٦- استقراض څه شی دی تشريح يې کړئ؟
٧- د خلګو په نزد د بانکنوټونو مقدار په کوم توري ياحرف ښو دلای شو؟
٨- د بانک په نزد د اشخاصو جاري امانات په کوم توري ښو دلای شو؟
٩- په ګردش کې د پيسو د حجم فورمول وليکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

د بانک د مدیریت اصول

تولیزه موخه:
په بانکونو کې د مدیریت له اصولي ماهیت سره پیژندګلوي او د میتود تحلیل اوهم بانکي کړنې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- د فعالیت په پروسه کې د زېرمو رول
- د بانک د اړتیا وړ پانګه
- د رسک اعتباري مدیریت
- نظارت اوبررسي
- د پور په ورکړه کې د تخصص درلودل
- پر فعالیت باندې نظارت

د بانک د مدیریت اصول

دا چې بانک څرنګه د مدیریت د اعمالو د پورونو دشتمنیو پراقلامو ممکنه خورا لوړ سود لاس ته راوړي د بانک مدیرباید لاندې څلورو موضوع ګانوته پام وکړي.

لومړی: هغه باید مطمئن شي چې بانک د کافي نغدو پیسو درلودونکی دی او کولای شي د اخیستنې د درخواست په مهال له حساب څخه د حساب څښتنانو ته ځواب ورکوونکی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لپاره چې بانک کافي پيسې په لاس کې ولري بايد د فعاليت يو ډول د نقد کېدونکي مديريت په نامه يعنې په هغو شتمنيو کې پانګه چې د نقد کېدونکي قدرت درلودونکی وي ادا کړي.

دويم: د بانک مديربايد د خطر ميزان خورا کښتني ممکنه حد ته ورسوي يعنې په شتمنيو کې پانګه اچونه وکړي چې د هغوی د سوځېدلو احتمال ډېر ټيټ وي.

دريم: د بانک مدير بايد په خورا کم لګښت سره وجوه ترلاسه کړي.

بالاخره مدير بايد تصميم ونيسي چې بانک په کوم مقدار پانګې ته اړتيا لري او پر بنسټ يې کافي پانګه برابره کړي.

څلورم: د بانک مدير بايد د شتمنيو اوپورونو له ضرر څخه لوړ ګام واخلي او له شته امکاناتو سره سمه پانګونه وکړي.

د نقد کېدنې مديريت اود زېرمو رول: اصولاً يو بانک چې کله د حساب څښتن ته په مراجعې سره اويا هم له خپل حساب څخه پيسې اخلي او بايد يوه وجه له بانک څخه بهر شي نو څرنګه عمل کوي٠ بانک د زياتې دارايي درلودونکی دی، خو ټول امکانات بيا دارايي نه وي.

قانوني زېرمه يو برابر وي. يعنې بانک مجبور دی ترڅو په هروخت کې % 10 جاري امانات په مرکزي بانک کې د ذخېرې ترعنوان لاندي وساتي.

پورتنی بحث د غې موضوع لره چې ولې بانکونه د وجوهود ډېروالې سره سره پور ياد پور اوراقو ته ترجيح ور کوي چې مازادې ذخيرې زياتې، جدی پاملرنې ته اړتيا لری. کله چې سپارل شوي له بانک څخه خارجيږي د مازادې ذخېرې وجوه بانک لره دغه امکان ور کوي ترڅو له لاندي لګښتونو څخه ډډه وکړي:

- له ځينی بانکونو څخه پور اخستنه
- د قيمتي اوراقو پلورنه
- له مرکزي بانک څخه پور اخيستنه
- پور نه تمديد ول اويا هم نورو بانکونو ته پور نقلول

دپانګې اغېزه د برخود څښتنانود حقوقوپه بيا ورکونې باندې:

له کومه ځايه چې د بانک مالکان او څښتنان د بانک د صحيح والې له طرز څخه مطمئن شي، هغوی خپله بايد د بانک د مفيديت د معيارونو په هکله اطلاعات ولري. د بانکي شتمنيو بيا ورکونه له اصلي معيارنو څخه ګڼل کيږي چې په واسطه يې د بانک مفيديت حسابيږي. د شتمنيو بيا ورکونه يعنې د هرې افغانۍ سوچه سود شتمنيو د ماليات له کسر څخه وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

$$\text{دشتمنيو بيا ورکونه} = \frac{\text{د مالياتو له کسر څخه وروسته سوچه سود}}{\text{شتمنۍ}}$$

د شـتمنيو د بيا ورکونې اړونده رقم د بانک د مېـزان اړونده اطلاعات وړانـدي کوي، څکه چې ښيې په متوسطه توگه سره له هرې افغانۍ څخه د مفاد څه اندازه لاس ته راغلې ده۰ پـه هر حال مالکان غواړي ترڅو پـوه شي د هغوی د پانگونې له حمل څخه بانک د درآمد په کومه اندازه لاس موندنه کړې.

د بـل اصل له معيار څخه په اسـتـفادې سره د بانک د سـود راوړنې پـه اړه کېدای شي په دې اطلاعاتوهـم پوه شـو يعنې د هرې افغانۍ سـوچه گټه د پانگې د مالياتو له کسر څخه وروسته.

$$\text{د برخه والو د حقوقو بياورکړه} = \frac{\text{د مالياتو له کسر څخه وروسته سوچه گټه}}{\text{بانکي پانگه}}$$

د بانک د برخه والو د خطراوبيا ورکړې ترمنځ تړاو:

د بانک د پانگې د زيا تونې گټه د مالکانو لپاره د ا ده چې د هغوی پانگه په امن کيـږي او د بانک د ماتې احتمال کميـږي. ولې د بانک پانگه زيات لگښت لری. هر څومره يې چې انـدازه ډېـره وي د برخو د څښـتـنانو د حقوقو بيا ورکـړه به لږه وي. مدير بايد د بانک د پانگـې د اندازې د تعين لپاره پـه دې اړه تصميم ونيسي چې د پانگې په کوم ميزان او څه انـدازې سره د بانک مصؤنيت او امنيت تا مينـيـږي او هغې لره په لږه بيا ورکړې له ډ ېـرې پانگې څخه په را پورته شوي پانگې مقايسه کړي.

کله چې عدم اطمنان سخت شي او له قرضې څخه را پيدا شوی د درنو زيا نونو احتمال زيا توالی مومي، د بانک مديران د پانگې د زيا توالې په اړه کوښښ کوي ترڅو برخه وال له ضرر څخه مصـؤن پاتې شي. برعکس که هغوی اطمنان ولري چې د پورونو له سوځېـدو څخه راپورته شـوي. زيا نونه لږ دي نود بانک پا نگې ته لږ والی ورکوي او د اسـهامو د حقوقو ضريب لوړ بيايي ترڅو د برخه والو د حقوقو بيا ور کړه زيا توالی ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک د اړتیا وړپانګه: د ډېرو لوړو لګښـــتونو د شـتون په سـبب د پانګې سـاتـنـه (دهغـو دلایلـو په بنسـټ چې همـدا اوس مو یا د کـړل) د بانک ډېـری مدیـران د دې غـوښـتـونګې دي چې لـږه پانګه وسا تي. نوله همدې مخې دولـتونه د امانت ایښود ونکو د منـا فعو د سـا تلو پخا طر یوڅه مقـررات د بانکونو د پانګې د هغه اقل حد په اړه وضع کوي، او بانکـونه مکلف دي ترڅو خپله پانګه له هغه خپل قانوني حد څخه ډېـره وسا تي.

د بانک د پانګې مدیـریت: که چیـرې بانک متوجه شي چې د برخه والو د حقوقو ضریب ډ ېـر زیات دی او بانک د پانګې له نظره کمبودي لري (څکه احسـاس کوي چې د حسـاب کوونکو غوښـــتنوته په ځواب ورکولو سره د وجوه د برداشــت کولو په مهال قادر نه دی، او یا دا چې د اړتیا وړ پانګه نلري. کولای شي د کم والي له لارې خپلې پانګې ته زیا توالی ورکړي.)

کولای شي د لږ والي له لارې د ډک سود د کټې وېشلوته زیاتوالی ورکړي او هغه د پانګې په حساب منظور کړي.

کولای شي په هماغه اسـطحه نظر وکړي د پورونو د لږ والي له لارې یا د قیمتي اورا قو په پلورلو سره د لاس ته رغلو وجوهو په کارولو سره د پورونو د لږ والي لپاره باید د شتمنیـو میزان ته کمښت ور کړي په اوسنیـو کلونو کې ډ ېـری له بانکونو څخه د پانګې له کمښـت سره لاس او ګریوان دي او د شتمني د ودې په محدودولو مجبور شوي، په اخېرو کلونو کې د بانکونو دغه اقدام د پورونو او د اعتباراتو د حجم د کمښت لامل ګرځیـدلی.

دریســک اعتباري مدیریت: لکه څرنګه چې د شـتمنیـو د مدیریت د عمومي اصولو په اړونــده بحث کـې مو وویل٠ بانکونه باید خپل پورونه افــرادو یا شرکتونوته ورکړي، چې د هغوی په بشپـړې بیا ور کړې باندې اطمنان ولري ترڅو وکولای شي په زیات سود باندې لاس برې شي. اقتصادي مفاهیم (د نامناســبو ټا کنــو) اود اخلاقي خطر په نومونو باندې د عمل چوکاټ وړاندي کوي چې کېـدای شي هغه ته ورسیـږ ې د اعتباري او مشکوک الوصل پورونو ریسک دغه کم حد لره درک کړي. په بازارکې قرضه د (د نامناسب انتخاب) مساله له هغه لوري څخه مطرح شــوي چې ډېر خطر لرونکي شرکتونه (یعنې هغوی چې په ډ ېـر احتمال سره د پور له بیا ور کړې څخه ناتوان پا تې کېـږي.)

معمــولاً هغوی دې چې د پورپه اخســتـنه کې له نورو څخــه زیات ټـینګار کوي. یا په بـل عبارت هغه چې په ډ ېـراحتمال معکوســه پا یله راوړي هغه کسـان دي چې په ډ ېـر ټـینـګار سره پور اخلي٠ پور اخســـتونکې شرکتونه او اشـخاص چې د زیات خطر لرونکي پانګونې طرحې اجرا کوي، که چیـرې پخپل کار کې بریا لې شي نو په ډ ېـره ګټه اوړي او په همدې دلیل زیات تمایل پور اخستنې ته لري، په هرحال د پور ورکونکې بانک له پلوه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول شرکتونه نامطلوب ترینه پېرودونکي دي ځکه چې په ډېر زيات احتمال نشي کولای خپل پورونه بېرته ورکړي له کومه ځايه چې شوني ده د کریدت په بازارونو کې قرض اخیستونکې اشخاص یا شرکتونه په داسي فعالیتونو پیل کوي چې د قرض ورکوونکې له پلوه معقول اویا مطلوب نه دي. د (اخلا قي خطر) مسأله منځ ته راځي. په داسي شرایطو کې د دې احتمال ډېر زيات دي، چې پور اخستونکی د سود د بیا ورکړې او یا هم د پور د اصل په ورکولو کې پا تې را شي.

څارنه او نظارت: ترکومه ځایه چې په اعتباري بازارونو کې پور ورکوونکې (له پور اخستونکو سره په مقا یسه کې) د پانګونې له فرصتونو او هغو فعالیتونو څخه چې یې پور اخستونکی شخص یا شرکت تر سره کوي خبرنه دي د (متفاوتواطلاعاتو) موضوع مطرح ده. د داسې وضعې شتون د دې لامل کیږي چې بانکونه له اطلاعاتو سره په تړاو په د وو طریقو عمل وکړي.

څارنې او نظارت ته په حقیقت کې، د بانکداری حرفه یعنې د اطلاعاتو تولید هم ویلای شو.

بررسي: د مسئلې شتون (نامناسب انتخاب) په اعتباري بازارونو کې دا ایجا بوي چې بانکونه له خطره ډک درخواست کوونکې باید له نورو درخواست کوونکو څخه تفکیک کړي ترڅویې پورونه ګټور شي٠ بانک د دې لپاره چې و کولای شي دغه کار په یوه اغېزناکه طریقه سره ترسره کړي.

نو باید له متقاضي شرکتونو یا اشخاصو څخه د اطمنان وړاطلاعات راټول کاندي٠ د اعتباري ریسک د مدیریت له اصولو څخه یو مهم اصل د اطلاعاتو راټولونه او څېړنه ده٠ کله چې یو نفر بانک ته مراجعه کوي. اود موټر یا کور لپاره د شخصي پور غوښتنه کوي نو لومړنی هغه شی چې یې تر سره کړئ هغه دادی چې د ځانګړې ځواب لیک فورم ډک کړئ اود خپل مالي وضعیت په هکله د قیق اطلاعات وړاندې کړئ.

په دغه ځواب لیک کې باید د قیق اطلاعات، د حقوقو میزان، بانکي حسابونه ټولې شتمنۍ او نور پورونه بایډ ذ کر شي. همداراز د شخص سوابق باید د قرضې اود میا شتنی ور کړې د توان له نظره قید شي. د یا دونې وړده چې د پوراخیستنې شرایط د عمومیاتو په برخه کې تشریح شوي.

کله چې بانک تجارتي پورهم ور کړي. نو باید اطلاعات راټول کړي، او خپل شرکتونه باید له خطره ډک شرکتونو څخه بېل کړي. بانک د سود اود درخواست کوونکې د شرکت د زیان په هکله اوهمداراز د شتمنیو او پورونو په هکله یې اطلاعات راټولوي اود درخواست کوونکې د شرکت احتمالي موفقیت هم ارزوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پــور پــه ورکــړه کې د تخـصص درلــودل: د بانک له اصــلي ځـانګـړتـیا وو څخه یوه هــم دا ده، چې اغـلـباً یــو بانک په پور ورکړه کې محـلي شرکـتونو یا هغو شرکتونو ته چې په ځانګــړو صـنایعو کې فـعالیت کوي متمرکز کیـږي. نومـــوړی بانک د کـثیــرالـمتنـوع پورونــو کیفیــت نه جوړوي او خپـــل ځـان د ډ ېـرخطــر په وړانــدي ورکــوي. ولې له بل لیدلوري څخه په ځانګـړو پورونو باندې تمرکز، د کار تخصص در لودل صحیح دي. د مسالې شـــتون (نامناســبه انتخاب) دا ایجابـوي چې بانک هغه شرکـتـونه چې د خطرناک ریســک درلـودونکي دي له نورو شرکـتونو څخه بېـل کړي. د بانک لپـاره د اطلاعاتو راټـولونه د نورو شرکـتـونو په هکله د محل تـفـکیک آســانه دی. کولای شي د هغوی د اعتبار میزان له لرې شرکتونو سره په پرتله کې یو څه راحت ټا کي، او په همدې ترز پور ورکوونکی بانک د تمرکز له لارې په یوه ځانګـړې موخه کولای شي د نوموړو سر چـینو په هکله ښه خبرتـیا ترلاسه کـړي. او په همــدې د لـیـل د دې وړانـد ویـنـه چې کوم او څو شرکـتـونه به په هغه خپله ټا کلې نېـټـه د پورونو په ادا کولو وتوانیـږي یو څه آسانه ده.

پرفعالیتونــو باندې نظارت: هر هغه وخت چې د پور در خواســت کوونکی شـخص یا شرکــت د پور له اخســتلو څخه وروســته په مخاطــره آمېزه کړنو لاس پــوري کوي او په نتیجه کې نشې کولای په ټا کلې نېټـــه د پور بیا ورکړه ترسره کړي. بانک د اخلاقي خطرد مخنیـــوی لپاره بایـد د پور په قرارداد کــې بندونه اوقیـدونه باید ورځای کړي چې د پور اخیـســتونکې له مخاطره آمېزه یا ریسک څخه له ډ کو فعالیـتونو څخه منع کړي٠ بانک د پور ورکوونکیـو شرکتونو پر فعالیت باندي د نظارت له لارې دا درک کوي چې آیا شرکت د پورد قرارداد مفاد اجرا کوي او که نه ؟

د اطلاعاتــو او د پور اخســـتونکو شرکتونو پر فعالیتونو بانــدي د نظارت راټولونه دغه مســئـله روښــانه کوي چې موفـق بانکونه ولې درانه مبلغونه د اطلاعاتو او حساب رسۍ د راټولونې لپـاره صرفوي.

لــه پـېـرودونکــی سره اوږد مهالــه اړیکې: یوه بله لاره چې بانــک و کولای شي له پور اخـستونکې شخص څخه یو څه اطلاعات ترلاسه کړي دا ده، چې له پـیـرودونکې سره اوږد مهالــه اړیـکې ټـینـګې کړي چي همـدغه د اعـتبـاراتو دریســک مدیریت له مهمو اصولو څخه ګڼل کیـږي.

کــه چیـرې د پور درخواســت کوونکی پــه هغه بانک کې د روان حســاب یا پس انداز درلودونکی او یا دا چې په یوه اوږد مهاله دوره کې یې له دې بانک څخه پور اخیستی وي د اعتباراتو د دایـرې مســئـول کولای شي حسابونوته د مراجعې او سوابقو له لارې ډېـر ښه اطلاعات ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روان حساب ګردش اود پور د درخواست کوونکې د پس انداز حساب کولای شي د دې په اړه په کوم وخت کې او د کال په اوږ دو کې نغدو پیسو ته اړتیا لري او بل داچې د شتمنیو نقد کېد ونکی قدرت او د هغه با القوة توان څومره دی د بانک د مسؤل په واک کې اطلاعات ور کولای شي٠ د هغو چکونو څېړنه چې د پور درخواست کوونکی یې لیکلای شي د هغه د معاملې اړخونه مشخص کړي٠ که چیرې دغه شخص له شرکت سره له دې وروسته له بانک څخه پور اخیستی وي، نوموړی بانک د هغه د ور کړې په اړه ښایي ښه اطلاعات ولري. د پېرودونکې اوږد مهاله اړیکې له بانک سره د دې لامل کیږي چې د اطلاعاتو راټولونې اړونده لګښتونه کمښت و مومي٠ بانک په ډ ېر راحت سره کولای شي ترڅو له ریسک څخه ډ ک شرکتونه له ټولو درخواست کوونکو څخه ښه تفکیک کړي.

له پېرودونکې سره د اوږد مهاله اړیکو مزایا وي د دې څرګندونه کوي چې دغه روابط هم د پور د درخواست کوونکې د شرکت لپاره ګټور دي اوهم د بانک لپاره له څو لارو څخه یوه لاره د داسي رابطې د رامنځته کیدل دي چې یاد شوی بانک د شرکت ارزانه سهامي وپیري او په هغه کې د ګټې درلودونکې شي ترڅو و کولای شي یو کس شرکت لپاره د مدیره هیئت ترعنوان لاندې ولري٠ نن صبا د امریکا په متحده ایالاتو او داسې نورو ډ ېرو هیوادونو کې د داسي قراردادونو تنظیم قانوني موانع لري، ځکه چې له 1730 لسیزي څخه ورسته بانک د شرکت په اسهامو کې له پانګونې څخه محروم کړای شو.

د پور په ورکړې سره تعهد

بانک کولای شي د پور درخواست کوونکې له شرکت سره اوږد مهاله روابط ټینګ کړي اود قرار داد د تنظیم له لارې د پور په ور کړه کې متعهد اود اطلاعاتو راټولونه وکړي.

د پور له تعهد څخه موخه دا ده ترڅو بانک متعهد شي چې یو مشخص مبلغ په یوه معین نرخ (چې د بازار د ربعې له نرخ سره ارتباط لري.) د مشخصې زمانې په یوه دوره کې د قرضې په عنوان یا یوه شرکت ته په اعتبار سره یې ور کړئ. ډېرې تجاري او صنعتي قرضې د وړاندیز شوو قراردادونو د تعهد له مخی ورکول کیږي. د شرکت لپاره د دې ډ ول قرار داد ګټه دا ده چې د اړتیا په مهال به ښایي لازم اختیار ولرئ، چې د بانک لپاره د داسي قرار داد مزیت یازتوالی دادی چې د پور د ورکړې په تعهد سره دا ایجابوي چې شرکت په دایمي ډ ول سره د درآمد د مېزان په هکله، شتمني، پوروته او نور له همدې ډلې اطلاعاتي لارې چارې باید بانک ته ور کړي. د پور په ور کړې سره د متعهد قرار داد تنظیم د اړونده لګښتونو د کمښت په موخه د بانک لپاره د اطلاعاتو د راټولونې خورا مناسبه طریقه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډيز

په دې څپرکي کې د ورځې مهم موضوعات لکه د بانکدارۍ په پروسه اویا د پانګونې په پروسه کې د زېرمو (ذخایر) رول او د برخه والو لپاره د ګټې راوړل، سوچه ګټه د مالیاتو له ما تېدنې څخه وروسته د بانک د برخه والو د بیا ور کړې خطر، د بانک د اړتیا وړ پانګه او همدغسې نور د کار وړموارد يې، د پانګونې په پروسه کې ریسک، د پور په ور کړه کې د تخصص درلودلو نظارت اوڅېړنه، د متقاضیانو او شرکت لپاره د پور ور کړې پس منظر، د بانکي تصد یو پرفعالیتونو باندي کنترول او نظارت، زیاته او اوږ ده رابطه له پېرود ونکو او نورو ټولو هغو اشخاصو سره چې په یوه ډول نه یو ډول له تصدۍ سره په تماس کې دي او ورسره را کړه ور کړه لري او بالاخره د پور په ور کړه کې تعهد او دزیاتی ګټې لاس ته راوړل د پانګې د برخه والو لپاره ځای په ځای شوي. د پورته یادوشویو موضوعاتو په را خپلولو سره د بانکي تصد یو د ستونزو هغه ستره برخه تر لاسه کوو.

د پنځم څپر کې پوښتنې

١- په بانکي تصد یو کې د زېرمو رول واضح کړئ ؟

٢- د بانکي تصدي د اړتیا وړ پانګې په هکله معلومات ور کړئ ؟

٣- د ریسک د اعتباري مدیریت عمومي مفهوم بیان کړئ ؟

٤- نظارت او څارنه تعریف کړئ ؟

٥- د پور په ور کړه کې تخصص څه رول لري ویې لیکئ ؟

٦- پر فعالیتونو باندي د نظارت په اړه معلومات ور کړئ ؟

٧- څرنګه کولای شو له پېرود ونکو سره اوږد مهاله رابطه ټینګه کړو ؟

٨- د بانکي تصدي لپاره د پور په ور کړه کې تعهد څه ګټه لري ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بانکي نظامونه

ټولیزه موخه:

د بانکونو د ماهیت او بانکي نظام پېژندنه.

د زده کړې موخې: محصلین باید د دې څپر کې په پای کې لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- غیر متمرکز بانکي نظام
- متمرکز بانکي نظام
- اسلامي بانکي نظام

بانکي نظامونه

تراوسه پورې د بانکي نظامونو په باب کم معلومات شتون لري.

او په عمومي ډول سره له دې عمده اصل څخه یا د ونه کیږي.

بانکي نظام په حقیقت کې د اصولو، قوانینو، مقرراتو، لایحو او کړنلارو مجموعه ده چې د بانکي کړنو په چوکاټ کې امکان لري.

داسې فکر کیږي چې بانکي نظامونه کولای شو په پینځو برخو وو بشو:

۱) غیرمتمرکز بانکي نظام
۲) متمرکز بانکي نظام
۳) سوسیالستي بانکي نظام

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴) مختلط بانکي نظام
۵) اسلامي بانکي نظام

۱- غیرمتمرکز بانکي نظام: د یا دونې وړده چې د بانکدارۍ پیل د غیر متمرکزې بانکدارۍ له نظام څخه شوی دی٠ څرنګه چې په اقتصا دي پرمختګ او وده کې د بانک تولید یو سترخو ځښت منځ ته راو ړي او د لومړي ځل لپاره نړۍ د پانکونې خورا مطمئنې سرچینې و مونديږ٠ او له همدې امله د ډېرى له هغوی څخه چې د داسي ستري پد يدې د ايجاد توان يې درلود نو يې د هغو په ايجا دولو لاس پورې کړ. ځکه چې دې پد یدې کولای شول په ډېره کمه موده کې غیرقابل تصور ګټه منځ ته راوړي.

د کار په لومړیو کې هر چا کولای شول پرته له کوم ممانعت څخه د بانک په ايجا دولو لاس پورې کړي. نوله همدې امله بانکونو په وړو پانګونو لاس پورې کړ. او یو لوی انقلاب يې را منځ ته کړ. دغه بانکونه وو چې يې کولای شول د بانکنوټونو په نشرولو لاس پورې کړي. او یو څه سیکې په بازار کې په نهايته ضعيفو قانوني محدود يتونو وړاندي کړي. د بانکي نظام په لومړیو کې کوم مهم اصل چې مطرح و، د بانکونو تعداد اود فعالیتونو محدودې ساحې د پانګې کوچینوالې ته په کتو سره په لاس کې درلودل. او هیوادونه وروسته په دې باوري شول چې د بانکونو تعداد په کوچنیو پانګو سره نشې کولای د ودې او توسعې په حالت کې اقتصا دي غوښتنوته ځواب ویونکې و اوسې. اوله دې اصل څخه په پیروي سره په دې لټه کې شول، ترڅو د بانکونو له تعداد څخه مخ نیوی وشي. اوښه د ډېره پانګه د بانکونو د محد ويت په تعداد کې را ټوله کړي. خو دې اصل بانکونه متضرر نکړل او حتّی د هغه په تقويت او پیا وړتیا کې يې کوښښ وکړ. او بانکونو په دې نظام کې د مارکېټ له اصل سره سم خپل فعالیت ته ادا مه ورکړه. د یادونې وړ ده چې خصوصي سکتور په دې بانکي نظام کې مخکښ ؤ.

- رقابت په دې نظام کې یو جوړوونکی اصل دی.
- د قاتلا نه رقابت مخنیوی د قوانینو په واسطه صورت مومي.
- په دې نظام کې مرکزي بانک یوازې ار شا دي رول لري.
- په دې نظام کې خوصوصي بانکداري داساسي قانون په واسطه تضمینيږي.
- مرکزي بانک په بازار کې مدا خله نکوي مګر دا چې ملي منافع په خطر کې وي.

نن سبا دغه نظام د نړۍ خورا وسیع نظام منځ ته راوړی دی. څرنګه چې بانکداري له داخلي سطحې څخه هم اوچت ګام ایښی او نړیواله شوی ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- متمرکـز بانکي نظام: له غـیـرمتمرکز بانکـي نظام څخه را وروســته متمرکز بانکـي نظام خپلــې کړنې د امکان ترحده پورې څرګندیږی او ډګر ته را وړاندي شــو، او دا حقیقـت ښیې چې متمرکز بانکـداري نظام د غـیرمتمرکز بانکـداري نظام په مرحله کې او د بازار د اقتصادي نظام په چوکاټ کې زیږ بـدلی دی، په داسي زمانه کې چې سوســیا لیســتي اقتصا دي نظام لا زیـږیـد لی هـم نه ؤ.

د متمرکــز بانکـــي نظام سوســیا لیســتي دول د ملکیــت په تفــاوت سره یعنې دولتي بانکـداري وړاندې کوي په داســې حال کې چې په متمرکز نظام کې د بازار یا مارکېټ نظام رد او د دولتـــي بانکـداری د ملکیــت نفي اود دولتي بانکـداریو کره فعالیتونه مطرح دي د هغې بانکـداری په څنګ کې چې د مختلـطو اقتصادي بنسټـونو په اساس ولاړ دي.

۳- سوســیا لـیستي بانکـداري: سوسیا لیستي بانکـداري له سوسیا لیستي سنـتي بانکـداري څخه چې نن په یوه دا ستـان پورې تړلې ده پـیـل کوو.

د متمرکزې بانکـداری په نظام کې د خورا سوچه بانکـداري بنسټ د شوروي اتحاد په وخت کې ایـښودل شوی دی، او د پام وړ وده یې وکړه او ضمناً یې د دې نظام په چوکاټ کې ښې کړنې ترسره کړې.

د بانکي نظام دغه ماتې د بانکي عملیاتو د ښــه کار له نـشـتـوالې څخه نه وه، بلکه د اقتصادي، اجتماعي، سیاسي نظامونو د تیت او پرک کېـدو په اثر د هیـواد په سطحه سره او د سوسیالستي نړیواله سیستم په سطحې سره ؤ سوسیالستي متمرکزې بانکـداری د 1917 کال د سترانقـلاب له بریا څخه وروسته را منځته شوه او له انقـلاب څخه وروسته یوازې د وومیا شتو په اوږدوکې ټول هغه بانکونه چې ترهغې ورځې پورې د خصوصي بانکونو په ډ ول ادا ره کیـده ملي شول. او د دولت په واک کې راغلل. دولت د بانکي چارو د اداري لپاره دولتـــي بانــک چې د دولتي بانک په نامه یا دیـده منځ ته راووړ. او له هغه څخه وروســته خصوصًا له 1931 کال څخه وروسته د نورو تخصصي بانکونو په ایجا دولو یې لاس پوري کړ.

دولتي بانک

ددی بانــک د رامنځتــه کیدو علت دا و، تر څو یوه داســې مؤسســه رامنځته کړې چې وکـولای شي د مرکــزي بانک ټولې دندې له ټولو اړخونو سره پداســـې ډول لکه غریبانو چې ځینې کار اخیست پر غاړه واخلی. او تریوې اندازي پورې د سوداګریزو بانکونو دنده، د پس انداز صنـدوق او د مالیې وزارت له دنـدو څخه یې یوه برخه پرمخ وړه.

د پورتنیو اهدافو په پام کې نیولو سره دولتې بانک را منځته شو. او په نړۍ کې د سوسیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیســتي لومړنی بانک په صفت په تازه، نویو او عجیبوکړنو سره د بانکـدارۍ نظام اود پولي جریاناتو د تنظیم اوهم د اقتصا دي فعالیتونو میدان ته يې را و دا نګل.

د دولتي بانک دندې عبارت دي له:

- د بانګنوټونو د خپريدو بانک.
- د لنډ مهاله کریـد تونو ور کړه.
- د ټولو هغو تعـمیراتو تمویلول چې د دولت لپـاره يې حیاتي رول درلود.
- د بزګرو لپـاره د اوږد مهاله اعتبار ور کړه.
- د مرستنـد و یو مؤسساتو لپاره د اوږد مهاله اعتباراتو ور کړه.
- په ځانګړې توګه په کلیو او بانډو کې د استوګنې د برابرولو د اعتبار ورکړه.
- د دولت د عوایـد و د ننوتلو محل او دولتی ورکړې.
- د مؤسساتو په معاملاتو باندې نظارت.
- دې بانک یوعمومي ریئس درلود.
- دې بانک 250 زره کار مندان درلودل.
- دغه بانک د نړۍ او مخکني شور وي اتحاد له خورا عمده مؤسسو څخه ګڼل کېـده٠ په 1961 ز-کال کې د پانګونې بانک د زراعتي، سوداګریزو او ښار والي بانکونو په بدل کې منځ ته راغی.

د دې بانک خورا مهمې د ندې عبارت وې له:

- ښـار والي
- صنعتي واحد ونه او سوداګریزې مؤسسې
- د لنـډ مهاله او اوږد مهاله کریـد تونو اجرا او سا ختماني مؤسسې
- په ښارونو کې د استوګنې په موخه مرستندویه شرکتونو ته د اوږد مهاله پورونو اجرا کول.

بهـرنی سوداګریز بانک:

- دغه بانک به د بهـرني تجارت په برخه کې فعالیت کا وه.
- د بهـــرني تجارت په هکله کار چــې له اویا هـیـوادونو څخه يې ډېـر هـیـوادونه په بر کې درلودل.
- د لا زمو لارو چارو تهیه کول له نورو هـیـواد ونو سره د مرستې د اجرا په خاطر.
- د بهـرني تجارت د مال تأمیـن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- **مختلطه بانکداري:** د دې نظام په هکله ډېری هغه کسان چې مختلط اقتصا دي نظام نه مني منفي نظریات لري هغوی دغه نظام د آزاد بازار د نظام اړو نـده بولي.

مختلط بانکداري نظام د آزاد بازار له قید څخه را ووت او د دې نظام د شکېـد لـیـو وا ګو په د فع ګولو کې یوعامل شو۰ په لومړیو کې رهـبـري شوي مختلط، ټولـنیـز، او اقـتصا دي نظامونه منځ ته راغلې او اقـتصا د یې په جـدّی رهبـري کې را ووست.

په هغې زماني کې د هند، پاکسـتان، مالیزیا، مصر، سـوریې عراق ، افغانسـتـان او په همدې ډ ول نورو هیـوادونو لاره پـیـدا کړه.

په حقیقـت کې مختلط نظام د بازار نظام ته د رسېدلو لپاره لومړنی ګام دی، او خصوصًا په پرمخ تـللیو هـیـوادونو کې وي دغه نظام کېدای شي په لانـدو بېلګو سره تمثیل کړو:

- په دې نظام کې رقابتي بانکداري په مناسب ډ ول سره تـنظمیـږي.
- دولتي بانکونه د خصوصي سکتور د بانک په څنګ کې فعالیت کوي.
- خصوصي بانکونه د ملي منافعـو له موخو سره سم رهبري کیـږي.
- پـه ځانګړو حالاتو کې د خصـوصي بانکونو فعالیتونه د مرکـزي بانک له لورې پرمخ بیول کیـږي.

باید ووایـو چې دغه بانکي نظام کاملاً د اقتصا دي او اجتماعي نظام اړونـده نه ده.

۵- **د اسـلامي بانکـدارۍ نظام:** د لومړي ځل لپاره په 1363 هجري قمري کال کې د ایـران اسـلامي بانکـداي نظام منځ ته راغی ، او د هغوی د رژیـم له جوړښـت او ماهیت سره سم د اسلامي بانکـداري نظام طرح ریـزي شو.

په اسلامي بانکدارۍ کې هـر هغه څه مونږ په بانکي عملیاتو کې مطالعه کړل او په ټو لـه نړۍ کـې معمول دي تر سره کیږي، خو د بانکي کړنو یو ډ ول چې په مفاد باندې ولاړ دی او څرنګـه دغـه هـدفونو چې د بانکي د وه کونو هـد ف لـه جملې څخه ګڼل کیـږي ترلاسه کیـږي.

معمول بانکي تفاوت په اسلامي بانکي نظام اونورو بانکونو کې متـما یز کوي.

اسلامي بانکونه خپلې ټولې کړنې له شریعت سره سمې برابر وي.

د شریعت له اصولو څخه هر ډ ول تېری بانکـداري ور انوي او خرابوي.

پـه اسـلامي بانکـدارۍ کې د بهـرنې کلمه له تطـبیـقــي اقتصا دي قا موس څخه حزف شــوي ده او په عوض کې یې د کار، مزد او سود کلمه تضمین شوي او اسـتـعما لیـږي. ټولې اسلامي بانکي معاملې د اسلامي مسایلو په نظر کې درلودلو سره شونې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روانه قرضه حســنه چې له بانکي عملیاتو څخه کاملاً د غـیر اســلامي بانکونو د جاري حساباتو معاملا تو ته ورته ده۰ پېـرودونکې کولای شي چې د چک له مخې یې واخلي.

د پس انداز قرضه الحســنه چې د بانکي عملیاتو دغه شــکل په دې اړه هـم لکه د تېـر په شان ده.

د غـیر ثابـتـو نقـدي یا جنسي جوایزو ورکړه د کار له ورکړې څخه د سپارونکو تخفیـف یا معافیت مزد یا حق الوکاله هـم د یادونې وړ ده.

او همـدا شان له خلګو څخه میعادي امانات بانک ته د منـلو وړ ګرځي.

په دې اړونـد بانک و کیل دی. اوله دغې پانګې څخه د مشــارکت ، مضاربت ، اقساطي معاملات مســـتـقیمې پانګونې، اجاره د تملک په بنـه او د اســلام له عـقـودو څخه داســې ځینې نور تر استفادې لانـدي را ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي د مطالبو لنډيز

د دې کتاب په شپږم څپر کې کې لانـدي موضوعات په خُلص ډ ول سره برابر کړل شوي دي:

۱- د غيـــر متمرکزه بانکـدارۍ نظام يا د آزا دې بانکـدارۍ نظام چې د بانکـدارۍ پـيـل له همدې ځايه پـيـل شــوی دی، او تر ننه پورې په نړۍ کې ور څخه په پراخه ډ ول استفا ده کيـږي.

۲- د متمرکــز يا دولتي بانکـدارۍ نظام ۰ دغــه نظام د غـيـر متمر کزې بانکـداري نظام په د نـنـه کې و ده موند لې. او د۱۹۱۷ کال د اکـتوبر د ميا شـــتې له انـقـلاب څخه وروســته يې په فعاليت پـيـل وکړ اود مخکـني شــور وي اتحــاد د ړنګېـدو په اثر له منځه ولاړ.

۳- د اســلامي بانکـدارۍ نظام چې د لومړي ځل لپاره په 1363 کال د ايران په اســلامي جمهوريت کې طرح ريزي شــو او له اســلامي شريعت سره ســم فعاليت کوي، او له اســلامي شريعت څخه تېـری د دې نظام د بانکـداري فعاليتونو مخالف دی۰ او زمونږ په هـيـواد کې دې نظام نوی په فعاليت پـيـل کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي پوښتنې:

۱- څو ډوله بانکداري نظامونه پېژنئ نومونه يې واخلئ ؟
۲- لومړنی بانکداري نظام کوم نظام دی شرحه يې کړئ ؟
۳- د متمرکز یا دو لتي بانکداري نظام په اړه معلومات ور کړئ ؟
٤- د ولتي بانک په کوم ځای او په کوم کال تائسيس شو ؟
٥- مختلطه بانکداري څه ډ ول بانکداري ده شرحه يې کړئ ؟
٦- اسلامي بانکداري د لومړي ځل لپاره په کوم هيواد کې منځ ته راغله نوم يې واخلئ ؟
۷- د اسلامي بانکدارۍ د فعاليت نوم واخلئ ؟
۸- آيا زمونږ په هېواد کې اسلامي بانکداری وجود لري ؟
۹- سوسیا لیستي بانکداري څه ډ ول بانکداری وه آيا مؤثريت يې هم درلود ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

په افغـانسـتـان کې بانکـداري

ټولیزه موخه

په افغانستان کې بانکـداري، پـړا وونه ، لاس ته راوړنې.

د زده کــړې موخې: د دې څپـرکې په پاى کې محصلیـن باید لانـدې موضوعات توضیح کړاى شي:

١- په افغانستان کې د بانکـدارۍ عمده پـړا وونه
٢- د هـیواد د بانکونو لاس ته راو ړنې
٣- د پـولي سیـا ستـونـو ترتیب او تنظـیـم
٤- د بانکـونو موخې زده کړې

په افغانستان کې بانکـداري

په افغانســتان کې بانکـداري کولاى شو په لاندې پـیـنځو بنسټـیـزو پـړا وونو تـقـسیـم بندي کړو.

په افغانستان کې بانکـداري اوږ ده مخینه لري او په بریالیتوب سره تر سره شوي ده او په سیاسي شخړو کې یې لاس او پنجه نرم کړې او ځینې وخت تر برید لاندې هم راغلی دی.

لومړۍ مرحله: له 1932 څخه تر 1952 میلادي پورې.

دویـمـه مرحل: له 1952 څخه تر 1978 میلادي پورې.

درېیـمـه مرحله: له 1978 څخه تر1991 میلادي پورې.

څلورمه مرحله: له 1991څخه تر2001 میلادي پورې.

پنځمه مرحله: له 2001 څخه تر اوسه پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی مرحله: د کار د پیـل لومړی مرحله ده او هیـواد د لومړي ځل لپاره د بانکـداری په لار کې ګام او چټوي او په هغه زمان کې دا حرکت پخپل ذات کې یو لوړ اخلاقي جرأت ګڼل کیـده، چې د یوه لوړ او اقتصاد پوه شـخصیت جناب محـترم زابلي صاحب په واسطه یې بنسټ کېښودل شو، ملي بانک په پیـل کې په خصوصي بـڼه منځ ته راغی او له زیا تو داخلي غـېرګونونو سره مخ شــو ډېری خلګو دغه ځای د ســود اخیستنې او سود ور کړې په صفـت پـېژانده او ډ ېرې ســتونـزې یې په دې لار کې ایجاد کړې. له هر ډول شوراو غوغا سره سره بیا هـم دې بانک ډ ېرښه کارونه ترسره کړه او بانک د پانګونې ډ ېرګټـور کارونه پرمـخ یــو وړل. که څه هم په هغه وخت کې د مرکزي بانک په نامه کوم بانک شــتون نه درلــود دې بانــک د مرکزي بانک رول په ډ ېره ښــه طریـقـه سره تــر سره کاوه او د هغه وخت ټولې پـولي او بانـکي معاملې یې تـنـظیمولې اود دولت پـولي ســیا ستونه یې ترتیـب او اجراء ته وړاندې کول.

مــلي بانــک د هـیـواد د بانکـنوټـونو د خپـرولو لومړنــی بانک دی چې د هغه وخت د دولت په لار ښـوونه یې د پـیـسو په خپرولو لاس پـوري کړ.

دغه بانک د المانی بانکـداري د بنې په اساس جوړ شوی، او د فعالیت په لومړنـیـو ورځو کې جرمني بانکـدارانو له نوموړې بانک سره مرسته او یاري کوله۰ ملي بانک تر 1957 میلا دي کال یعنې تر خپـل ملي کېـدوپـوري یې د خپل خصوصي والې موقـف وســاتو۰ پـه دې مرحلــه کې دوخت د اوضــاع په نظر کې د رلودلو سره اود دولت د بانکـداری په اهـمیت سره یې د مرکزي بانک په ایـجا دولو لاس پورې کړ او له همدې امله په 1939 میلا دي کال په هـیـواد کې د افغانستان بانک تأسیس شو، او مرکزي بانک ته له ورکړل شویو دنـدو سره سم ځـینـې هغه دندې چې به ملّي بانک ترسره کولې په دې بانک پورې یې اړه ونـیـوه.

له همدې څخه وروســته په هـیـواد کې د افغاني نوټونو خـپروونکی د افغانستان بانک شو. او د دولت د سیاستونو د تطبیـق له عمده عاملینـو څخه وګڼل شو.

دویـمه مرحله: د یوې مودې له تـېـرېـد و څخه وروسته د ویـمـه مرحله پـیـل شوه ، په دې مرحله کې د هیـواد د اقتصاد لپـاره د د ریو اړیـنو بانکونو په جوړولو لاس پورې شو.

پــه 1948 کال کــې د ګروی او تعمیراتي بانک پــه 1954 کال زراعتي بانک او په 1959 میـلادي کال کې پـښــتـني تجارتي بانک تأســیس شــو۰ دریو واړو بانکونو د افغانســتان په اقتصاد کې څرګـند ښکاره او د پام وړ خدمتونه تر سره کړل.

د زراعت په ســکتور کې د زراعـتي بانک خدمات په ځانګړې ډول د زراعت او اصلاح شویو تخمونو په مکانـیـزه کولو کې خورا ســتـر رول لري. او دغه بانک کولای شو د زراعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توسعې له عاملونو څخه یوعامل وګڼو. صنعتي تعمیراتي او رهني بانکونو هـم هـمدا راز پـخپـل وار سره ښه خد متونه تر سره کړي.

د ودې په هـمـدې مرحله کې په هغې زمانې اقتصا دي مطلوبیت باعث د دې وګرځېده چې دولت تصمیم ونیسي چې یوبل سـوداګریز بانک منځ ته راوړي. او په هـمدې ترتیب د صا د راتو د انکشـا ف بانک په 1976 میلا دي کال کې یې بنسـټ کیښودول شو. او بانکي سیسـتـم منـځ ته راغی چـې تر ډېره وخته یـې فعـالیت کاوه٠ دې بانـک د 100 ملیونو افغانیـو د پانګې په درلودلو سره په کار پیل وکړ.

اود نومـوړې بانک پانګه په لاندې یا دو شـویو فېصد یو سره په لانـدې ارګانونو پورې اړه د رلوده:

- ۳,۳% د قره قل اتحادیـه
- ۳,۳% د مېـوې د صادراتو اتحادیـه
- ۴,۳% د غا لیـو د صادروونکو اتحادیـه
- 10% د افغانستان د صنایـعـو او تجارت او تا قونه
- 80% د تـقاعـد خزانه او 1386 کال په پـښـتـني بانک کې مـدغـم شو.

درېیـمــه مـرحله: دغه مرحله د افغانســتان د بانکـدارۍ په تاریخ کې د ســخـتو او سـتـونـزمـنو کلونو بـیـا نـوونکې ده٠ د دې لامل دا وه چې په دې کلونو کې ډ ېـری غـربي هـیـوا دونو له افغانسـتان سره خـپلې اړیکې و شـلولې او د هیـواد د صا د راتو او وارد اتو بازارونه بند کړل شول.

د هـیـواد د اقـتـصاد نـیـښـلـېـدل په سوسیا لیستي هـیـوا دونو پورې له نښلیدو سره سم له ګڼو ستونزو سره مخ شو، او له بل اړخه د پولي او بانکي مفـکورو تـښـتـېـد نه د دې لامل شـوه چې دغه سـکـتور له یـوې فاجعې سره مخ شي خو له دې ټـولو سـتـونـزو سره سره دغه سـکـتور له پـښـــو ونه لوېـده او خپـلو فعالـیـتـونـو ته یې تـر خـپـله وسه پـورې ادامه ورکړه ، او حتّی په ځـینـو موارد و کې یي بریا وي هـم تر لاسه کړې. په دې اړه د یا د ونې وړ موضــوع د بانکــي پـورونو عدم وصول دی چې د پـانګه والو ډ یـر تعـداد ډ یـری بانکي کریـد تونه پرته له تصفیې له ځان سره یوړل او دولت یې له جدي ستونزو سره مخ کړ، چې همدغه موضوع تراوسه پورې د تـېـر په شان باقي پاتې ده.

څلورمــه مرحله: څلورمه مرحله د دوو عمده فازونـو درلودونکې ده چې په تـدریج سره تېزه شوې تر دې پـورې چې د بانک ستونی یې د ومره په زور کـېـکـیـښ چې ساه یې وو تلـه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت کې وروســته له ډېرې مودې څخه د ګلاب الـد یـن شــېرزاۍ اســلامي بانک د خصوصي بانک په بڼـه منځ ته راغی۰ خو دې بانک و نه شــوای کولای ترڅو یوڅه وکړي بالاخره له سقـوط سره مخ شو.

په دویم فاز کې بانک کاملاً ســقوط وکړ او ټول بانکي فعالیـتونه له ماتې سره مخ شول. پــه هغه وخت کې د بانکونو حالت دومره بـد شــو چې ان د خـپلو کار کوونکو د حقوقو تر عهدې هـم نشـوای وتلای. او د بانک ټولې شتمنۍ خورا کمې او ټیـټې د رجې ته نـږ دې شوې.

پـنځمــه مرحله: په دې مرحله کــې د هیـواد بیا رغا ونې بانکونه هـم پـخپل غـېږ کې و نیــول. او ټول بانکونــه د بانکي بیا رغاونې تربرنامې لانــدي راغلل۰که څه هم ځیـنې بانکونه له منځه ولاړل یا منحل اویاهـم مدغم شول.

د دې مرحلې ځانګړتیاوې:

- بانکي لـنډ فکـریو ته باید د پـای ټـکی کـېښودل شي.
- خصوصي بانکونه باید ډېـر شي.
- د ولتي بانکونه باید بیا و څېـړل شي.
- هغه تعـداد بانکونه چې مثمر فعالیـتونه یې تر سره کړي دي باید له منځه ولاړ نشي.
- بهـر نیـو بانکونو ته باید اجازه ورکړل شي ترڅو په افغانستان کې پانګونه وکړي.
- سالمه بانکي سیالي یا رقابت باید تـشویـق کړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اووم څپرکي د مطالبو لنډيز

په دې څپر کې کې په افغانســتان کې د بانکدارۍ پړا وونه ياد شــوي دي او دغه پړا وونه عبـارت دي له:

- لومړی پـړاو چې له 1932 څخه پيل او په 1959 باندې ختـم شويدی.
- دويمه مرحله چې له 1959 څخه پيل او په 1978 باندې ختميـږي.
- درېيم پـړاو چې له 1978 څخه پيل او په 1991 باندې ختميـږي.
- څلورم پـړاو چې له 1991 څخه پيل او په 2001 باندې ختميـږي.
- پنځمه مرحله چې له 2001 څخه پيل او تراوسه پورې ادامه لري.

په دې څپـرکي کې د پانګې برخه نظر فـېصدۍ ته په اړونده ارګانونو پـورې يا ده شوي ده او هـمدا شـان د بانکونو موخې، د بانکونو بـيا رغاونه او په افغانســتان کې د خصوصي بانکونو ايـجاد او د هغوی رول په بيارغاونه او استخدام کې توضيح شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اووم څپرکي پوښتنې:

۱- په افغانستان کې بانکداري څو مرحلې وهلې دي نومونه يې واخلئ؟
۲- په افغانستان کې لومړنی بانک کوم بانک دی او په کوم کال يې بنسټ ايښودل شوی دی؟
۳- د مرکزي بانک د ندې او د تأسيس د کال نوم يې واخلئ؟
٤- په افغانستان کې لومړنی اسلامي خصوصي بانک په څه نامه وه نوم يې واخلئ؟
۵- د زراعتي، تعميراتي، صنعتي او صادراتي بانکونو موخې څه شی دي نومونه يې واخلئ؟
٦- زمونږ د ټولنې په اقتصاد کې د خصوصي بانکونو رول څه ډول دی تشريح يې کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتـم څپرکی

عـمـومـيـات

ټوليزه مـوخـه:
د يو لـړ پاڼو او بانکي اصطلاحاتو د جمع بندۍ څپرکی دی.

د زده کــړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصليـن بايد د لاندي موضوعاتو تعـريف او تو ضيح وکړای شي:

- لـتـرآف کرېـدت
- چک
- بـرات
- سفـتـه
- معلوماتي تـکـنا لـوژي، بانکي اصطلا حات، او اقـتـصاد
- د سنجش او قرضې د شـتـمـنيـو صنف بندي

د لـترآف کريـد ت اعـتـبار پـاڼـه

هغه ســنـد چې معمــولاً د يوه بانک له لــورې صادريـږي او صادرونکــی په هغه کې مـوافـقـه کوي ترڅو حوالې له ټاکـلـو شرايطـو سره سـم په ســنـد کې ومنې او د اعـتـباري حســاب پـورونـو ته چې مخکــې منـځ ته راغلی دي معامله کــړي. د اعـتـبار پاڼې عمده ډ ولونه نسـبـت هغه تعهد تــه چې صا د روونکی بانک يې کوي، او نظــر مختلفـو مواردوته يې اســتـعمال فرق کوي. اود بانک د مســـؤليت او تعهـد پـربنسـټ د اعتبار پاڼو ډولونه په لانـدې ډ ول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ضمانت شوي اعتبار پاڼه

۲- نه فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه

۳- فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه

٤- ضمانت شوي نه فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه

٥- نه ضمانت شوي اعتبار پاڼه

٦- متحد المال اعتبار پاڼه

۷- مفتوحه یا پرانیستې اعتبار پاڼه

۸- تجدید کېدونکې اعتبار پاڼه

۹- مسافرتي یا سفري اعتبار پاڼه

د یا د ونې وړ ده، چې په تېرو څېرکیو کې له دې اعتبار پاڼو څخه د هرې یوې په اړه یا دونه شوي ده.

چک: هغه لیکلې حواله چې یو شخص د هغه په و سیله له هغو پیسو څخه چې په بانک کې یې لري یوڅه مبلغ را وا خلي او یا یو چا ته حواله ورکړي٠ او یا په بل عبارت چک یوه لیکلې حواله ده چې معمولاً د یوه بانک د امانت ایښود نې له لورې صادر او بانک ته دا اجازه ور کوي ترڅو یو ټا کلی مبلغ هغه شخص ته چې په هغې کې نوموړې حواله وي تا د یه کړي

سفته: یوشی چې یوکس یې بل یوه ته د عاریت یا قرض په ډ ول ور کوي چې یوڅه موده وروسته یې بېرته را وا خلي.

او د بانکي او تجارت په اصطلاح هغه چاپ شوي ورقه چې پور ور کوونکی د خپل پور مبلغ او د ور کړې نېټه لیکي او طلب کارته یې ور کوي٠ طلب کار کولای شي د هغه د مونډ نې وجه بل شخص یا بانک ته پرېږ دي.

برات: هغه سند دی چې له مخې یې د پیسو مونډ نه یا ورکړه بل یوه ته انتقالیږي. هغه څوک چې برات لیکي او چا ته د ستور ور کوي چې پیسې بل یوه شخص ته ور کړي برات ګېر یا د یږي٠ اود مالې او تجارت په اصطلاح کې د بل کلیمه د اسنادو مختلفو ډ ولونو ته د سوداګریزو مالونو د حمل او نقل پولي معاملا تو ته اړونده او د پورونو ترلا سه کولو ته یې نسبت ورکول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پور د شتمنیوډلبندي اود هغوی د پرووېږن سنجش:

ټول بانکونه باید خپل ځان د ربع وار په اساس د پور له شتمنیو څخه له پینځو کتګور یو څخه په یوه کتګورۍ کې چې په لاندي ډ ول پېشنهاد شوي دي صنف بندي کړي.

بانک د تصمیم نیونې په مهال د پور د شتمنیو د صنف بندۍ په ارتباط چې له پینځو کتګور یو څخه په یوه ګتګورۍ کې مطرح شوي ده باید لارښونه یې وشي.

د بانکونو په ذ ریعه د پور د شتمنیو صنف بندي باید د افغانستان بانک د صنف بندۍ له تفاهم سره سم تر سره شي.

د هرې شتمنۍ په اړه د افغانستان بانک د صنف بندۍ د تصمیم تر منځ او د بانک د صنف بندۍ تر منځ تو پیر باید د هغوی تر منځ د تفاهم تابع وي. امّا د افغانستان بانک د صنف بندۍ تصمیم باید په ټولو حالاتو کې نها یې موضوع وي.

ستندرد یا معیاري: یوه صنف بندي شوي شتمني د ستندرد په حیث په عادي ډ ول ورکول کیږي۰

د خالص، سالم، ارزښت په ذ ریعه او د پور اخستونکې د ورکولو په وړتیا حمایت کیږي۰

ستند ر ډې شتمنۍ له نورماله کړنو څخه نماینده ګي کوي، او پرووېژنونو (زیرمو) په یو فیصد ٪۱ شامله ده.

عمومي کرېدت

۱- **د څارنې وړ:** یوه صنف بندي شوي شتمني د مراقبت په حیث په کافي اندازې سره ساتله کیږي۰ اما په باالقوة ډ ول سره کمزورې وي۰ دا ډول شتمني د یوه نه تضمین شوي کرېډ ت خطر تشکیلوي۰ امّا تحت المعیار ته صنف بندي اړینه نه بلل کیږي.

د خطر کرېډ ت ممکن وړوکی وي۰ دا ډول شتمني د شرایطو په برخه کې یا د هغې مشخصې او ضاع په اړه چې یې په اطراف کې قرار لري نه تضمین شوي تلقي کیږي.

لږ تر لږه یوه شتمني باید هغه مهال د څارنې وړ په حیث صنف بندي شي. چې د اصل قرضې د اندازې د ور کړې او تکتانې له وختـه یې لـه 31 ورځو څخه تر 60 ورځو پورې تېرې شوې وي د څارنې وړ شتمنیو بېلګې دا دي چې که چېرې اصلاح نشي د بې تد بیرې پورونې د کاري اجرا آتو په ذ ریعه تضعیف کیږي. خو د کارمند د ناتوانۍ په صورت کې د بانک پور د هغوی سم نظارت او د کاري تجربې د نه شتون او د کافي اسنادو د عدم مو فقیت په صورت کې او د اجرا وړ او یا کمزوري کنترول په ضمانت باندې محدود ندی.

د څارنې وړ شتمني لږ تر لږه ٪ ۵ پرویژن کرېډ ت ته اړتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **تحت المعیار:** یوه صنف بندي شوي شتمني منحیث تحت المعیار په نه کافي ډول د سالم خالص ارزښت په واسطه او د ور کړې ظرفیت او یاهم د ضمانت په ذ ریعه حمایت کیږي. په هغه صورت کې چې له هغوی څخه کوم یو هغه حمایت کړي. دغه راز یا ده شوي شتمني د متمایز احتمال په واسطه مشخص کیږي، چې بانک یوه اندازه خساره په هغه صورت کې چې نیمګړتیاوې رفع نشي شایي ویې مني.

لږ تر لږه یوه شتمني باید هغه مهال د تحت المعیار په حیث صنف بندي شي، چې د هغه د ټکټانې او اصل قرضې د ور کړې له نېټې څخه له 60 تر 90 ورځو پورې تېرې شوي وې او ۲۵٪ پروېژن کرېد ت ته اړتیا لري.

۳- **مشکوک:** یوه صنف بندي شوي شتمني د مشکو کې شتمني په حیث د ضعف ټولې ذاتي نکتې چې په شتمنیو کې صنف بندي شوي د تحت المعیار په حیث شتون لري د ځانګړو جریانونو درلودونکې دي چې د چارو ټولې دغسې د ضعف نکتې راټولیږي او تصفیې لره په بشپړ ډول فعلي شرایطو ته په کتو سره یې ارزښت مطمئن اوغیر متحمل جوړوي. که څه هم د خسارې احتمال د فکتورونو په خاطر د پرزیا ت تړاو لري٠ د نوموړې شتمنۍ صنف بندي د خسارې په حیث تخمین شوي ترڅو چې وضعیت یې دقیق مشخص کیږي معلق به وي. د داسې تړلو فکتورونو بېلګې مشتملې دي٠ امّا د اکتساباتو په اد غاماتو سره د پانګې نوی جوړښت په لاس کې نیول نوی ضمانت یا د حقیقي مالي پلانونو تمویل به نه وي محدود.

یوه شتمني باید لږ تر لږه هغه مهال د مشکوک په حیث صنف بندي شي چې د ټکټانې او د اصلي پور د مقدار د ادا کولو له نېټې څخه له 91 تر 180 ورځو پورې تېرې شوي وي. مشکو کې شتمنۍ لږ تر لږه د (% 50) پرویژن (زېرمې) کرېدت ته اړتیا لري.

٤- **لا حصول:** د لا حصول په صفت باندې صنف بندي شوي شتمني د راټولونې غیر قابل بلل شوي ده او دا ډول کوچنی ارزښت چې تداوم یې د یوې بانکي شتمنۍ په توګه تضمین نه لاحصول کڼل کېږي. لاحصوله صنف بندي په دې مانا نه ده چې نوموړې شتمني د نجات د بیا موندنې له هیڅ کوم ارزښت څخه برخورداره نه وي. امّا سر ببره پردې چې دکوم درد دوا هم نشي کیدای، نو حذف کیدل یې باید وځنډول شي چې شتمني بې ارزښته ده که څه هم د هغې یوې برخې بیا موندنه ممکن په راټلونکې کې منځته را شي. یوه شتمني لږ تر لږه هغه مهال د لاحصول په حیث صنف بندي کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چـې د ټکټانې او د اصل قرضې د مقدار ورکـړې له نېـټې څخه يې / 180 ورځې او يا له هغې څخه ډ ېرې تيرې شـوي وي٠ لا حصوله شـتمنۍ لـړ تر لـړه 100% فيـصده پرويـژن کريدت ته اړتيا لري.

په سـوداګريزو بانکونو کـې د پور ورکړې شرايط: کله چې سـوداګريز بانکونه وغواړي پېـرودونکـو ته وام او يا پـور ورکړي نوتر ورکړې مخکې پرهغوی بانـدې يولړ شرايط وضع کوي ترڅو د هغوی د پور پس منظر په خطر کې نه وي.

شرايط په لاندې ډول دي:

١- د پور اخـسـتـونکې نوم ، ولـد او ولـديـت
٢- د فعاليت ځای محل او پته
٣- د فعاليت ځای د حقوقي جوړښت ډول
٤- د سوداګريز جواز پاڼې نمبر
٥- د شرکت د ريئـس او مرستيالانو نوم
٦- د فعاليت ځای غيـر منـقـوله شتمني
٧- د فعاليت بـيـلانس
٨- د پور اخستـنې موخه
٩- د تضـميـن کوونکې شرکت معرفي
١٠- د جايداد د قبالې وړانـدې کول چې د بانک په تضمين کې ورکول کيـږي
١١- د ټکـټا نې د تمـويـل سرچيـنې او د اخيـست شوي پور اعـا ده
١٢- د مطا لـبه شوي پور انـدازه
١٣- و ړانـد ويـل شوی ما لي پـلان
١٤- په فعا ليت ځای کې د تجهيـزاتو د نصبـولو څرنګـوالی
١٥- په کال کې د شرکت د پـلورنو اندازه
١٦- د شرکت د ريـئـس او معا ويـنينـو د مقـروضيـت انـدازه
١٧- په باند نـيـو او بهـر نـيـو بانکونو کې د معاملا تـو ډ ول
١٨- ټول مالي امکانات
١٩- پر عايـداتو بانـدې د مالياتو ورکونه
٢٠- د شرکت د صورت حساب وړانـدې کول
٢١- د مرتبـه پلان د بزنس وړانـدې کول
٢٢- هغه جايـداد چې تر بانکي تضميـن لاندې ورکول کيـږي، بايد د شرکت د ريئـس او يا معاوينـيـنو ملکيت وي.

د پورته يادو شويو معلوماتو له راټولونې څخه وروسته قرضه شايي د متقاضي لپـاره اجرا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوېفت او د استفادې طريقه يې

د سوېفت لغت چې ټينګ شوی دی له پورتنۍ جملې څخه دی، او د مالي بنسټونو له ډلې څخه دی چې په بانکدارۍ او نورو اقتصا دي ځانګو کې فعاليت کوي.

د دې ځانګې د ايجاد مفکوره د يوڅو نوښتګرو اشخاصو په همت په 1973 ز-کال د بلجيم هېواد د برو سلز په ښار کې پېشنهاد کړای شو. او د 235 بانکونو او نورو مالي نهادونو په واسطه چې د نړۍ له (15) مختلفو هيوادونو څخه راټول شوي و، د حما يت وړ وګرځېده.

د معاملاتو لپاره د ځانګرو بين المللي ستنډ ردونو په چوکاټ کې، د دې کمپنۍ د تائسيس موخه د يوې بين المللي مالي عمومي ژبې رامنځته کېدل، د يوې بين المللي مشتر کې شبکې جوړول، د اطلاعاتو جريانونه او د بين المللي اړيکو شبکه د مالي مؤسساتو ترمنځ لکه بانکونه او نور داسي مالي بنسټونه وه.

ددې شبکې د ګټې اخستنې د کړنلارې اساس او نور بين المللي قواعد په 1975 ميلا دي کال طرح ريزي شول او با لاخره په 1977 کال يې په ژوندۍ بڼه د عمل په ساحه کې را ودا نګل چې لومړنی پيام د هغه وخت د شهزا ده او د بلجيم د شاهي دولت د فعلي شاه له لورې ولېږل شو. د دې سيستم معرفي کول له خورا ډېر امنيت او استفاد وي حفاظت څخه برخمن دی داشبکه وتوانېده چې له دريو لسيزو څخه په زياته موده کې دنړۍ له بيلابيلو نقاطو څخه د ګڼونکوونکو پام ځانته را واړوي. خپرې شوي احصا يې ته په کتو سره د دې سيستم د استفا ده کوونکو تعداد اضافه له اته زرو بنسټونو او په نړۍ کې له 210 هيوادونو ته رسيږي چې هر کال د 2/5 ملياردو په شاوخوا کې د نها دونو ترمنځ پيامونه لېږل کيږي او موندل کيږي.

د سويفت د استفادې طريقه: د سويفت شبکې يو سيستم معرفي کړی دی چې له نړيوالو ستندرډونو سره مطابقت لري او يوه پېژندل شوي بين المللي وسيله ده.

په مجموعي ډول د (999) پيا مونو په تعداد سره په دې سيستم کې پيا مونه شتون لري چې له دې پيا مونو څخه يې يو تعداد په سيستم پورې اړوند يږي او يو بل تعداد يې په استفا ده کوونکو پورې اړوند يږي. د لا اسانتيا پخاطر له پيا مونو څخه استفا ده په لاندي ترتيب ډل بندي شوي ده:

١- د چکونو او پيرودونکو ورکړې

٢- د مال ي مؤسساتو ترمنځ نيوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خزانه دارۍ مار کېښـونه، د اسعارو تبادله، پولي مارکېټـونه او د هغوی سرچېـنې
٤- لاس ته راوړنې او نقـدي اسناد
٥- د اسهامو مارکېټ
٦- د قیمتي فلـزاتو د خزانه دارۍ مار کېښـونه
۷- ګرنتی او لیکل شوی اعتبار پاڼې
۸- سفـري چکونه
۹- د نقـدي و جوهو اداره او د پېـرودونکو وضع
۱۰- د ګـډو پـیـا مونو ګروپ

بانکـي او اقتصا دي اصطلاحات:

۱. مخکې ورکړه، اعانه
۲. لامل، نماینده- استازی
۳. د اسعارو بیه، پیسې، صرف
٤. د منا بعـو تخصیص
٥. د معاش ملاتړه مقرري
٦. مبلغ میـزان
۷. شتمني
۸. پـشتوانه
۹. وروسته پاتې هیـوادونه
۱۰. بـدې پـیسې
۱۱. تور بازار
۱۲. بیـلانس
۱۳. متوازنه بـودجه
۱٤. بانک
۱٥. په روان حساب کې اعتبار
۱٦. د حوالې بـرات
۱۷. چک
۱۸. بانکي پـس انـداز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹. بانکي تـنـزيـل
۲۰. بانکـتوټ
۲۱. بانکـداري
۲۲. بانکي اعتبار
۲۳. د جـنس تـبادله په جـنس سره
۲٤. منـفعـت
۲۵. اقـتصادي محاصره
۲٦. قيمتي اوراق
۲۷. رونـق، جهش
۲۸. استقـراض
۲۹. بورس
۳۰. تحريـم
۳۱. ځانګه، رشتـه
۳۲. بودجه
۳۳. د بودجې توازن
۳٤. کسب او کار، راکړه ورکړه
۳۵. سودا ګريـزه دوره
۳٦. ظرفـيت
۳۷. د پانګې ضريـب
۳۸. د پانګې تشـکيـل
۳۹. په جريان کې د وجوه نـقـد
٤۰. مرکزي بانک
٤۱. ارزانه پـيسې
٤۲. تجارت
٤۳. کالي
٤٤. مشترک بازار
٤۵. رقابت
٤٦. امتياز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۷. مصرف
۴۸. قرارداد
۴۹. شرکت
۵۰. له نورم څخه را پورته شوي مصارف
۵۱. د سقـوط بهـرا ن
۵۲. اعتبار
۵۳. بهـران
۵۴. پـیسې، رسمي پـیسې
۵۵. ګمرکي کارونه
۵۶. پېـرودونکی
۵۷. ګمرک
۵۸. تجارتي دوران
۵۹. پور، بـدهي
۶۰. د دفاعي اوراقو پور
۶۱. کسري
۶۲. د تورم ضد
۶۳. تقاضا
۶۴. امانت
۶۵. استهـلاکات
۶۶. د پـیسو لپـاره د نرخ تـنـزیـل
۶۷. مستقیـم مالـیات
۶۸. هـدایت شوی اقـتصاد
۶۹. تخـفیف، تنـزیل
۷۰. د تنـزیل د نرخ سیاست
۷۱. توزیع
۷۲. د برخو ګټه
۷۳. ګمرکي حقـوق
۷۴. د ارزانه پیسو سیاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۵. اقتصادي تحليل
۷٦. اقتصادي تو سعه
۷۷. اقتصادي وده
۷۸. اقتصادي سياست
۷۹. اقتصادي رفاه
۸۰. اقتصادي علم
۸۱. تبادله
۸۲. د اسعارو کنټرول ، د اسعارو نظارت
۸۳. غيرمستقيم ماليات
۸٤. اعتباري پيسې
۸۵. مالي شتمنۍ
۸٦. مؤسسه، تصدي
۸۷. مالي
۸۸. مالي سياست
۸۹. تموجات، نوسا نات
۹۰. خارجي اسعار
۹۱. بهرنۍ تجارت
۹۲. بشپړ استخدام
۹۳. د عمومي قيمتونو سطح
۹٤. د پيسو سيستم
۹۵. د طلا د اسعارو حمايتي سيستم
۹٦. د طلا مشترک صندوق
۹۷. دولتي اسنادو قرضه
۹۸. دولتي قيمتي اوراق
۹۹. نا خا لصه درآمد
۱۰۰. غير فعاله پيسې
۱۰۱. وارداتي انفلاسيون
۱۰۲. درآمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۳. د درآمد توزیع
۱۰٤. د درآمدا تو سیاست
۱۰۵. بیمه
۱۰٦. بهره، ربع
۱۰۷. بین المللي پورونه
۱۰۸. بین المللي پولی صندوق
۱۰۹. بین المللي پولي نظام
۱۱۰. موجودي
۱۱۱. پانګونه
۱۱۲. ځمکني اصلاحات
۱۱۳. سطح، میزان
۱۱٤. د عمر بیمه
۱۱۵. نقد، تازه نقد
۱۱٦. د تازه نقد دام
۱۱۷. اوږد مهاله پور
۱۱۸. عمومي یا ملّي اقتصاد
۱۱۹. بازار
۱۲۰. اقتصاد یا د تصدي اقتصاد
۱۲۱. پولي پیسه
۱۲۲. پولي نظارت
۱۲۳. پولي انقباض
۱۲٤. پولي اقتصاد
۱۲۵. د پولي مفاد یرو جریان
۱۲٦. پولي نورم
۱۲۷. پولي بې ثبا تي
۱۲۸. پولي سیاست
۱۲۹. پیسې
۱۳۰. پولي مزد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۱. رهـن - ګروي
۱۳۲. اسمي ارزښت
۱۳۳. عادي قېـمت
۱۳٤. طبعي منابع
۱۳٥. د پور ورقې
۱۳٦. د پلـورنې څو اړخيـزه انحصار
۱۳۷. د پېـرود نې څو اړخيـزه انـحصار
۱۳۸. د آزاد بازار د عمليا تو سياست
۱۳۹. قـرضي لګښـتونه
۱٤۰. محصول
۱٤۱. مالكيت
۱٤۲. كاغـذي پـيـسې
۱٤۳. دايمي درآمـد
۱٤٤. سرانه عايـد
۱٤٥. پـديـده
۱٤٦. پلاني اقـتصاد
۱٤۷. پلا نګـذاري
۱٤۸. سيا ست
۱٤۹. سرا نه مالـيات
۱٥۰. قـيـمت
۱٥۱. توليـد
۱٥۲. سود، مفاد
۱٥۳. عمومي مالـيه
۱٥٤. د پـېـرودنې توان
۱٥٥. خالص
۱٥٦. كاهـش
۱٥۷. اجازه
۱٥۸. درآمـد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۹. زېرمې
۱٦۰. معاش
۱٦۱. پلورنه
۱٦۲. پس انداز
۱٦۳. قيمتي اوراق
۱٦٤. لنډمهاله
۱٦۵. ټولنيز مصارف
۱٦٦. ټولنيزه بېمه
۱٦۷. د ځانګړې اخيستنې حق
۱٦۸. مسکوک نقد
۱٦۹. ساکن اقتصاد
۱۷۰. د قيمتي اوراقو بورس
۱۷۱. عرصه
۱۷۲. د اقتصا دي فيز پړاو
۱۷۳. تعرفه
۱۷٤. ماليه
۱۷۵. نظريه
۱۷٦. د تجارت بېلانس
۷۷۱. راکړه ورکړه، معامله
۱۷۸. انتقالات
۱۷۹. خزانه
۱۸۰. ارزښت
۱۸۱. ثروت
۱۸۲. رفاه
۱۸۳. د رفاه اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتم څپرکي د مطالبو لنډيز:

په اتم څپرکي کې داسې موضوعات لکه لترآف کريد ت او د هغه ډ ولونه، چک، سفته او برات تعريف شوي دي. د شتمنيو صنف بندي، قرضه او د هغوی د پرويژن برخه د قرضې په ورکړه باندې د پرويژن د برخې اغيزې او د هغوی پس منظر. د پېرودونکو لپاره په خصوصي، دولتي او سودا ګريزو بانکونو کې د قرضې شرايط او عيني جايداد د قرار ورکولو تر تضمين لاندې د کرېدتي مؤسساتو په اختيار کې، په دولتي، خصوصي او سوداګريزو بانکونو کې د سويفت ځای په ځای کول او نصبول. له دې شبکې څخه د استفادې طريقه او د هغو پېرودونکو لپاره د سهولت او امنيت راوستل چې په بانکونو کې سر وکار لري، ځای شوي دي.

د اتم څپر کي پوښتنې:

١- لترآف کريد ت تعريف کړئ ؟
٢- د لترآف کريدت د ډولونو نومونه واخلئ ؟
٣- چک تعريف کړئ ؟
٤- د سفتې په اړه څه پوهيږئ تشريح يې کړئ ؟
٥- برات څرنګه سند دی تعريف يې کړئ ؟
٦- د قرضې شتمني په څو کتګوريو تقسيمېږي نومونه يې واخلئ ؟
٧- پرويژن څه شی دی تشريح يې کړئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخيستنې

۱- داکتر علی جهانخانی و داکتر علی پارسایان (پ-ل ارزو و بانکداری)سال ۱۳۸۹.
۲- ماجدی تهران،علی حسن گلریز،پول و بانک از نظر سیاست گذاری تهران سال ۱۳۷۷.
۳- اسناد ارایه شد از جانب بانک جهانی.
۴- پوهنمل محمد عارف غوثی قاموس اقتصاد کابل بهار سال ۱۳۵۲.
۵-پوهندوی سید مسعود پول و کریدت مطبعه فیصل کابل بهار سال ۱۳۸۷.
۶- پوهندوی سید مسعود بانکداری چاپ خانه فرعی کابل جوزا سال ۱۳۸۶.
۷- جمله ماهوار بانک مرکزی افغانستان سال ۱۳۸۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت دښوونیز نصاب د انکشاف ریاست د ټولنې دعیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاګردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سرکې یې تصمیم ونیو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیاکتنه وکړي او ورپسې بیا د شاګردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوښښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د ښوونکو په میړانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي کتابونه تالیف شول تر څو په وړیا ډول د شاګردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوستونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، ګرانو شاګردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کیږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنګوالي په هکله خصوصاً د هغوی املایي او انشایي اشتباهاتو په اړهمونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخوکې ګرانو شاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له ګرانو شاګردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظرکې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلینو د ګټې وړ وګرځي.

پته: دپوهنې وزارت – دتخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د تعلیمي نصاب د انکشاف ریاست – دکتابونو د تالیف او د درسي ممدو موادو د برابرولو عمومي مدیریت.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library